

Vissa utrikeshandelspolitiska frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas dels regeringens förslag om vissa ändringar i systemet för statsstödd exportfinansiering (prop. 2001/02:131) och en motion med anledning av propositionen, dels 14 motioner från allmänna motionstiden om olika utrikeshandelspolitiska frågor.

Ett enhälligt utskott ställer sig bakom inriktningen att frihandel är en stark välståndsskapande kraft för såväl de utvecklade länderna som för världens fattigaste länder.

När det gäller WTO-frågorna anser utskottet att det finns behov av att se över och förbättra WTO:s regelverk. Utskottet konstaterar att tillvaratagandet av u-ländernas intressen blir centralt i den nya handelsrundan. Vidare påpekas att handeln inte får ses isolerat; mänskliga rättigheter måste i ökande utsträckning genomsyra alla samhällsområden. I en reservation (m, kd, c, fp) förordas att sambandet mellan handel och investeringar tas upp snarast möjligt i förhandlingarna. Enligt en reservation från företrädaren för Miljöpartiet är det en viktig uppgift för Sverige att arbeta för att WTO:s mål om höjd levnadsstandard, full sysselsättning och produktion i samklang med naturen kan uppnås och att FN:s stadga för mänskliga rättigheter genomsyrar handels- och investeringsfrågor inom WTO.

I frågor om EU och utrikeshandelspolitik vill utskottet starkt framhålla det angelägna i ett bättre tillträde för alla u-länder till EU:s och andra i-länders marknader för t.ex. jordbruksvaror och teko. I en reservation (m, kd, fp) anser företrädarna för dessa partier i utskottet att ytterligare ansträngningar borde ha lagts ned för att få till stånd mer långtgående liberaliseringar inom jordbruks- och tekoområdena. I en reservation (c) framhålls att en övergripande målsättning bör vara att införa ett ”grönt” tullsystem, dvs. generösare tullbestämmelser för exportörer som uppfyller vissa fastställda miljökrav.

Utskottet är medvetet om att de krav som i-länderna ställer på u-länderna beträffande miljöhänsyn kan ses som protektionism snarare än verklig omsorg om miljön. För att undvika att u-länderna uppfattar arbetsmiljökrav som protektionistiska krävs det en ökad samsyn mellan WTO och Internationella arbetsorganisationen (ILO). I en motivreservation (m, kd, c, fp) sägs att Sve-

rige bör verka för att en närmare dialog kommer till stånd mellan WTO och ILO. I en annan reservation (mp) anføres att det finns mycket starka skäl att införa sociala och miljömässiga minimikrav i WTO-systemet.

Regeringsförslagen angående ändringar i systemet för statsstödd exportfinansiering tillstyrks (enhälligt) av utskottet, bl.a. därför att genomförandet av förslaget leder till mer konkurrensneutrala villkor för svenska exportörer.

När det gäller exportkrediter och miljö ser utskottet positivt på att Exportkreditnämnden har reviderat miljöpolicy i sin garantigivning. Enligt utskottets mening bör den nya policyn prövas i praktiken, innan ytterligare åtgärder övervägs på detta område. I en reservation (v, mp) förordas att Sverige som ett föregångsland skall anta riktlinjerna från Världskommissionen för dammar.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Frihandel i världen	8
Motionerna	8
Vissa kompletterande uppgifter.....	9
Inledning	9
Frihandel som välståndsskapande kraft.....	9
Frihandel och u-länder.....	10
De amerikanska skyddsåtgärderna mot stålimport	11
Internationella parlamentariska unionen.....	12
Utskottets ställningstagande	12
WTO-frågor	13
Motionerna	14
Vissa kompletterande uppgifter.....	14
Inledning	14
Ministerdeklarationen från Doha.....	15
Jordbruksförhandlingar	17
Miljöfrågor	18
Multilateralt regelverk för investeringar.....	18
Tvistlösning.....	18
Handelsrelaterat tekniskt bistånd.....	19
Korruption	20
Utskottets ställningstagande	20
EU och utrikeshandelspolitik	22
Motionerna	22
Vissa kompletterande uppgifter.....	23
Utskottets ställningstagande	26
Handel och miljö m.m.	27
Motionerna	27
Vissa kompletterande uppgifter.....	28
Utskottets ställningstagande	29
Immaterialrätt.....	30
Motionen	30
Vissa kompletterande uppgifter.....	30
Utskottets ställningstagande	31
Systemet för statsstödd exportfinansiering.....	32

Propositionen.....	32
Inledning.....	32
Bakgrund.....	32
Förslag till ändringar i den statsstödda exportfinansieringen.....	33
Motionen.....	33
Vissa kompletterande uppgifter.....	33
Utskottets ställningstagande.....	35
Exportkrediter och miljö.....	35
Motionerna.....	36
Vissa kompletterande uppgifter.....	36
Utskottets ställningstagande.....	38
Reservationer.....	39
1. WTO-frågor (m, kd, c, fp).....	39
2. WTO-frågor (mp).....	40
3. EU och utrikeshandelspolitik (m, kd, fp).....	41
4. EU och utrikeshandelspolitik (c).....	42
5. Handel och miljö m.m. (m, kd, c, fp).....	43
6. Handel och miljö m.m. (mp).....	44
7. Exportkrediter och miljö (v, mp).....	45
Särskilda yttranden.....	47
1. Frihandel i världen (m, kd, c, fp).....	47
2. Frihandel i världen (mp).....	47
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	48

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Frihandel i världen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:N266 och 2001/02:N267 yrkande 31.

2. WTO-frågor

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U300 yrkandena 7, 8 och 13, 2001/02:U304 yrkandena 7, 13, 14 och 16, 2001/02:MJ338 yrkande 31 och 2001/02:N375 yrkande 1.

Reservation 1 (m, kd, c, fp)

Reservation 2 (mp)

3. EU och utrikeshandelspolitik

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:K426 yrkande 15, 2001/02:U300 yrkandena 1 och 2, 2001/02:U301 yrkandena 35 och 37, 2001/02:U303 yrkandena 5 och 10 och 2001/02:U304 yrkandena 8, 10 och 11.

Reservation 3 (m, kd, fp)

Reservation 4 (c)

4. Handel och miljö m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:U304 yrkande 15, 2001/02:U305 yrkandena 13 och 14, 2001/02:MJ337 yrkande 1 och 2001/02:N375 yrkandena 2 och 7.

Reservation 5 (m, kd, c, fp) – motiv.

Reservation 6 (mp)

5. Immaterialrätt

Riksdagen avslår motion 2001/02:U304 yrkande 20.

6. Systemet för statsstödd exportfinansiering

Riksdagen godkänner regeringens förslag om ändrade riktlinjer för exportfinansieringssystemet och bemyndigar regeringen att i avtal med AB Svensk Exportkredit ikläda staten ekonomiskt ansvar för den statsstödda exportfinansieringen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:131 punkterna 1 och 2 och avslår motion 2001/02:N50.

7. Exportkrediter och miljö

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:K426 yrkande 17, 2001/02:MJ337 yrkande 17, 2001/02:N243, 2001/02:N264 yrkandena 2 och 3 och 2001/02:N326.

Reservation 7 (v, mp)

Stockholm den 23 maj 2002

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg (m), Reynoldh Furustrand (s), Sylvia Lindgren (s), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Ola Karlsson (m), Marie Granlund (s), Karl Gustav Abramsson (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Åke Sandström (c), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s) och Lennart Värmbö (v).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2001/02:131 om vissa ändringar i systemet för statsstödd exportfinansiering,

dels en motion som väckts med anledning av propositionen,

dels 14 motioner från allmänna motionstiden.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa åtgärder för att göra det svenska systemet för exportfinansiering lika konkurrenskraftigt som systemen i de viktigaste konkurrentländerna. Det föreslås att den löftesprovision som AB Svensk Exportkredit tar ut vid statsstödd finansiering avskaffas. Vidare föreslås att banker och andra kreditinstitut skall kunna få ersättning av staten för sin administration av den statsstödda finansieringen. Slutligen föreslås att ansökan om statsstödd exportfinansiering skall kunna ske via Exportkreditnämnden.

Utskottets överväganden

Inledning

I det följande tas upp olika frågor inom området utrikeshandelspolitik. Motioner från den allmänna motionstiden rörande frihandel i världen, WTO-frågor, EU och utrikeshandelspolitik, handel och miljö m.m. behandlas av utskottet. Olika exportkreditfrågor tas också upp. Regeringens förslag om vissa ändringar i systemet för statsstödd exportfinansiering (prop. 2001/02:131) och en motion som är väckt med anledning av propositionen behandlas. Därefter tas motionsyrkanden om exportkrediter och miljö upp.

Frihandel i världen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden beträffande frihandel i världen med hänvisning till att motionsönskemålen ligger i linje med utvecklingen som innebär en ny handelsrunda och arbete med handelsliberaliseringar i världen.

Motionerna

I motion 2001/02:N266 (m) om frihandel framhålls att tullar och handelshinder har en fördyrande effekt och att det i slutändan är konsumenterna som får stå för de extra kostnaderna. För konsumenternas skull är det således av stor vikt att regeringen tar hänsyn till frihandelns roll i konsumentpolitiken. I motionen anføres också att tullar och protektionistisk politik slår hårt mot de fattigaste länderna i världen, vilka är beroende av sin export.

Handel befrämjar inte bara välstånd utan också fred och kulturell utveckling, betonas det i motion 2001/02:N267 (fp). Handeln har varit starkt bidragande till den ekonomiska tillväxten i världen efter andra världskriget. Med hänsyn till den fattigdom som i dag finns i världen är det olyckligt att det finns krafter som nu vill minska den internationella handeln. Allt tyder på att de fattiga länderna skulle ha haft en bättre situation om deras handel ökat mera. Det är snarare bristen på demokrati, brist på ekonomiska reformer och marknadsekonomi samt brist på fungerande rättsväsende och utbildning som gör att situationen inte förbättras. Enligt motionärerna bör ett program för ökat ekonomiskt välstånd och minskad fattigdom bl.a. innehålla

- fortsatt frihandel,
- raserande av handelshinder i de utvecklade ekonomierna för u-ländernas produkter, t.ex. på jordbruks- och textilområdena,

- bistånd till de fattigaste länderna för att öka deras förutsättningar att ta del av globaliseringens fördelar genom stärkande av demokratiska strukturer, bättre administration, fungerande rättsväsende och bättre utbildning,
- skuldsanering, inte minst riktad mot de länder som gjort sig av med sina diktatorer,
- ökad öppenhet på det finansiella området, inklusive införandet av en internationell finansinspektion, för att minska riskerna för kriser av det slag som för några år sedan inträffade i Asien.

Vissa kompletterande uppgifter

Inledning

I publikationen *International trade statistics 2001* från Världshandelsorganisationen (World Trade Organization, WTO) redovisas utvecklingen av världshandeln t.o.m. år 2000. Handelsutvecklingen år 2000 var enastående, uttalar WTO. Ökningen i produktion och handel med 4,5 % respektive 12 % var den största under mer än ett decennium. Även för u-länderna var utvecklingen stark. Den beräknade ökningen av u-ländernas varuexport uppgick till 15 %, vilket kan jämföras med en ökning av deras bruttonationalprodukt med 5 %. För år 2000 beräknas den totala varuexporten i världen uppgå till 6 364 miljarder dollar och den totala varuimporten till 6 669 miljarder dollar. Av varuexporten står Sverige för 1,4 % (86,9 miljarder dollar) och av varuimporten för 1,1 % (72,8 miljarder dollar). Tjänsteexporten är en väsentlig och ökande andel av Sveriges totala export. Enligt Riksbankens statistik uppgick tjänsteexporten år 2001 till ett belopp (228,4 miljarder kronor) som motsvarar 29 % av varuexporten (786,9 miljarder kronor).

Världshandeln minskade emellertid under år 2001 (The Economist 11–17 maj 2002).

Frihandel som välståndsskapande kraft

Utskottet har tidigare framhållit (senast i bet. 2000/01:NU9 s. 14) att det i högsta grad är ett svenskt intresse att värna frihandelns principer. Frihandel är en stark välståndsskapande kraft såväl för de utvecklade länderna som för världens fattigaste länder. Alla konsumenter – både enskilda och företag – gynnas av de positiva effekterna av lägre priser, större utbud av varor och tjänster samt bättre kvalitet. Vidare innebär frihandel snabb spridning av information, vilket kan bidra till omvandling av slutna samhällen till större öppenhet mot omvärlden.

Dessa synpunkter omfattades av alla partier utom Miljöpartiet, som i en reservation (1) i betänkandet konstaterade att klyftorna mellan de rikaste och de fattigaste länderna i världen ökar. I vilken mån WTO påverkar denna utveckling är enligt reservanten oklart. Nya förhandlingar om ytterligare liberaliseringar måste därför vänta till dess att ordentliga analyser gjorts av hur ägan-

dekoncentrationer ökat på grund av marknadsliberaliseringar och hur detta har påverkat resursfördelningen i världen.

Frihandel och u-länder

Via biståndspolitiken och en successivt förändrad handelspolitik inom EU verkar Sverige för att bidra till ökad tillväxt och en långsiktigt hållbar utveckling i u-länderna, särskilt jordens minst utvecklade länder (MUL). Denna politik omfattar en rad olika instrument inom politikområden som utvecklingssamarbete, handelspolitik, jordbrukspolitik och handelsfrämjande.

För att underlätta för u-länder att exportera till marknader inom i-länderna ger Sverige internationellt tekniskt bistånd genom bl.a. WTO, Förenta nationernas konferens om handel och utveckling (United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD) och Internationella handelscentrumet (International Trade Center, ITC). Inom de samarbetsprogram som administreras av Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) respektive av EU:s biståndsorgan integreras de utrikeshandelspolitiska frågorna. Det tekniska biståndet syftar till att öka u-länders möjlighet att delta i WTO-arbetet och att utveckla sin handel för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling. De svenska medlen till Internationella handelscentrumet skall främst användas för att stärka MUL-exportörernas kunskap om tullförmånsreglerna och öka deras förmåga att anpassa sig till tekniska och andra krav på EU:s marknad.

ITC, som skapades redan år 1964, är FN-systemets knutpunkt för handelsfrämjande tekniskt bistånd till u-länder och har sitt säte i Genève. ITC:s övergripande syfte är att utveckla kapaciteten hos mulländerna för att förbättra företagets exportförmåga. Organisationens bistånd riktas primärt mot företagen i länderna, inte till regeringarna. Sverige har under många år aktivt stött ITC, och under åren 1981–92 leddes organisationen av en svensk (Göran Engblom).

I det bilaterala utvecklingssamarbetet bidrar Sida med stöd till u-länders uppbyggnad av analyskapacitet och handelspolitiskt kunnande i WTO-frågor. Under 2001 använde Sida cirka 120 miljoner kronor till handelsrelaterat bistånd, varav 40 % gick till handelspolitisk kapacitetsuppbyggnad. Som ett av många exempel kan nämnas att det inom ramen för det svenska utvecklingssamarbetet med Tanzania har utgått ett betydande stöd till landets handels- och industriministerium med inriktning på utbildning och kapacitetsuppbyggnad i handelspolitiska frågor.

Enligt information från Utrikesdepartementet har regeringen instruerat Sida och Kommerskollegiet att följa upp WTO-mötet i Doha med inriktning på en fortsatt utveckling som är gynnsam för u-ländernas och särskilt MUL:s långsiktiga handel, tillväxt och utveckling.

Frågan om skuldavskrivning för fattiga länder, vilken berörs i en motion, är utförligt behandlad av utrikesutskottet i betänkande 2001/02:UU2 (s. 111) samt i betänkande 2001/02:UU4 (s. 23). Utrikesutskottet instämde i att skuldbördan utgör ett utvecklingshinder i många av de fattigaste länderna. Därför

agerar Sverige för ökade skuldnedskrivningar för dessa länder. Kostnaderna är emellertid så omfattande att insatser från Sverige och andra likasinnade stater inte räcker till för att finansiera ett förslag om skuldnedskrivning för de tungt skuldsatta fattiga länderna. Förslag som utan urskiljning syftar till att totalt skriva ned skulder för alla utvecklingsländer – i synnerhet medelinkomstländer – är däremot inte befogade, enligt utrikesutskottet.

De amerikanska skyddsåtgärderna mot stålimport

I början av mars 2002 redovisades Förenta staternas (USA:s) beslut att införa skyddstullar under tre år mot importen av 15 stålprodukter. Resultatet väntas medföra en påtaglig minskning av den amerikanska stålimporten. Enligt Jernkontorets bedömning kommer knappt 2 % av den totala svenska stålexporten att direkt beröras av åtgärderna.

EU har begärt samråd om åtgärderna i enlighet med WTO:s tvistlösnings-system. En huvudpunkt i argumenteringen är att den amerikanska stålindustrins svårigheter inte orsakats av importen, vilken minskat med en tredjedel sedan år 1998, utan av bristande strukturanpassning. Priserna på den amerikanska marknaden är till följd av ett stort antal tidigare vidtagna skyddsåtgärder väsentligt högre än i resten av världen. EU:s begäran om tvistlösning inom WTO kommer sannolikt att leda till att en panel fördömer de amerikanska åtgärderna så som redan skett i ett antal tidigare fall. Det torde enligt inhämtade uppgifter dröja fram till sommaren 2003 innan en sådan panelrapport kan antas inom WTO.

Förutom EU har också Japan, Sydkorea, Schweiz, Brasilien, Australien och Nya Zeeland begärt samråd med USA enligt WTO:s tvistlösnings-system.

EU och andra länder har också begärt konsultationer med USA inom ramen för WTO-avtalet om skyddsåtgärder. Enligt detta skall en medlem som vidtar skyddsåtgärder erbjuda kompensation för att vidmakthålla en likvärdig balans av medgivanden i förhållande till de medlemmar som berörs av åtgärderna. EU anser sig ha rätt till kompensation till ett värde av cirka 700 miljoner euro. Om sådan kompensation inte ges finns en viss möjlighet till motåtgärder. EU, som har begärt kompensation, förbereder en lista över varor som USA exporterar till EU vilka kan bli föremål för eventuella motåtgärder från EU:s sida.

För att försvara sig mot marknadsstörning på grund av att import som nu inte kommer in i USA söker sig till EU:s marknad har EG-kommissionen den 27 mars 2002 infört provisoriska egna skyddsåtgärder. En extra tull påförs när stålimporten överstiger en kvot som ungefär motsvarar importen år 2001. Åtgärderna gäller dock inte för u-länder som svarar för mindre än 3 % av EU:s import av respektive vara och inte heller för import från Ryssland, Ukraina och Kazakstan.

Enligt uppgifter från Utrikesdepartementet är den svenska ståndpunkten följande:

Sverige beklagar det amerikanska beslutet som förutom störningar på den internationella stålmarknaden också medfört en försämring av det internation-

ella handelsklimatet. Sverige står bakom de steg som tagits av EG-kommissionen för att inleda ett tvistlösningsförfarande i WTO. Vidare har Sverige stött EU:s begäran om kompensation enligt WTO:s skyddsåtgärdsavtal. Kommissionen har tagit fram en preliminär lista över möjliga tullhöjningar. Vad gäller produkterna för motåtgärder har Sverige skickat synpunkter till kommissionen vid ett flertal tillfällen. Enligt Sverige får det inte finnas någon tvekan om att tullhöjningsåtgärderna håller sig inom ramen för regelverket. EU måste kunna skydda sig mot marknadsstörningar till följd av att stål nu avleds från den amerikanska marknaden. Dock var Sverige inte berett att stödja att kommissionen den 27 mars 2002 omedelbart vidtog egna skyddsåtgärder utan avrådde från sådana åtgärder. Enligt den svenska uppfattningen hade kommissionen inte tillräckligt analyserat användarnas (industrins och konsumenternas) intressen innan den bestämde sig för att införa skyddsåtgärder.

Internationella parlamentariska unionen

Det bör i sammanhanget redovisas att Internationella parlamentariska unionen (IPU) i mars 2002 antog en resolution inom området globalisering, multilaterala institutioner och internationella handelsavtal. IPU noterar den ökande betydelsen av internationell handel och dess direkta inflytande på utveckling och välfärd i alla nationer och uttrycker oro för att det nuvarande handelssystemet tycks vara partiskt till förmån för de utvecklade länderna och skapar problem för många u-länder. Därför understryker IPU behovet av att parlament och parlamentariker ser till att globaliseringens fördelar också kommer u-länderna till del för att människorna i dessa länder skall uppnå ett större socialt och ekonomiskt västånd. Enligt IPU bör parlamenten ha en mer aktiv roll inom området för internationell handel m.m.

Mot denna bakgrund uppmanas det internationella samfundet, och särskilt WTO, att skapa ett mer demokratiskt, rättvist, transparent och icke-diskriminerande multilateralt handelssystem. Hänsyn måste tas till ländernas olika utvecklingsnivå när det gäller förmånsbehandling, tekniskt bistånd m.m. IPU understryker målet om ett bättre marknadstillträde för u-ländernas export. Vidare betonas behovet att inkludera parlamentariker i förhandlingsdelegationerna och att se till att sådana delegationer inkluderar både kvinnor och män. IPU manas att fortsätta sina ansträngningar att ge en parlamentarisk dimension till WTO enligt vad som sägs i resolutionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill ånyo framhålla att det i högsta grad är ett svenskt intresse att värna frihandelsprinciper. Frihandel är en stark välfärdsskapande kraft såväl för de utvecklade länderna som för världens fattigaste länder. Därför gäller det också att ständigt vara på vakt mot protektionistiska inslag i det internationella handelsutbytet. Alla konsumenter – både enskilda och företag – gynnas av de positiva effekterna av lägre priser, större utbud av varor och

tjänster samt bättre kvalitet. Vidare innebär frihandel snabb spridning av information, vilket kan bidra till omvandling av slutna samhällen till större öppenhet mot omvärlden. Sverige bör enligt utskottets mening även fortsättningsvis delta aktivt i arbetet med att befästa och stärka förtroendet för det multilaterala handelssystemet. Miljömässig och social hänsyn är viktigt samtidigt som dessa krav inte får användas emot de länder som ännu inte – trots ansträngningar – kan uppfylla kraven.

Motionsönskemålen om fortsatt eller ökad frihandel ligger väsentligen i linje med utskottets inställning. Frihandeln förbättrar förutsättningarna för tillväxt i hela världsekonomin. I en liten öppen ekonomi som den svenska finns det en lång tradition av att hävda den fria handeln eftersom vårt land gynnas av ett fritt utbyte. Vårt välstånd bygger till stor del på specialisering och handelsutbyte. Men frihandel är inte mindre viktig för u-länderna. Eliminering eller minskning av handelshindren skapar nya förutsättningar för ekonomisk utveckling även i dessa länder och kan göra det lättare att också göra andra framsteg, t.ex. i fråga om mänskliga rättigheter, rättvisa och social utveckling. Utskottet anser däremot inte att frihandel är en tillräcklig förutsättning för att uppnå sådana mål; det finns också behov av politiska, ekonomiska och institutionella reformer inom u-länderna och särskilt de minst utvecklade länderna (MUL) innan dessa länder kan dra full nytta av frihandels positiva inverkan. I ett senare avsnitt om EU och utrikeshandelspolitik beskrivs processen som lett fram till att EU avskaffar tullar och kvoter för alla varor utom vapen för de 49 minst utvecklade länderna.

Frågor om skuldsanering för de fattigaste länderna ingår inte i näringsutskottets beredningsområde. Skuldfrågorna i samband utvecklingsländerna har nyligen utförligt behandlats av utrikesutskottet (bet. 2001/02:UU4 s. 23). Utskottet hänvisar till detta betänkande och kommenterar inte ytterligare frågorna i detta sammanhang.

Som redovisas i följande avsnitt kommer förhandlingar att inledas om handelsliberaliseringar för alla varor och om förnyade regler för världshandeln på ett flertal områden inom ramen för WTO. Med den inställning till frihandel som utskottet just redogjort för välkomnar utskottet att en ny handelsrunda kommer till stånd samtidigt som WTO tar ett ökat ansvar för en hållbar utveckling.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att det inte är påkallat med något uttalande i riksdagen i frågan om frihandel i världen. Därmed avstyrker utskottet de här aktuella motionsyrkandena.

WTO-frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om WTO-frågor med hänvisning till pågående åtgärder i fråga om stöd till u-länder, ökad öppenhet m.m. *Jämför reservationerna 1 (m, kd, c, fp) och 2 (mp).*

Motionerna

Enligt vad Moderata samlingspartiet anför i motion 2001/02:U300 är det av största vikt att stärka WTO som institution. WTO:s trovärdighet och respekten för organisationens tvistlösningssystem måste ökas genom skärpta regler som förhindrar långdragna processer. För att stärka världshandeln behövs enligt motionärerna också ett multilateralt regelsystem för investeringar. Vidare sägs det att korruption hindrar såväl det internationella som det inhemska handelsutbytet genom att reglerna om konkurrensneutralitet undergrävs. Enligt motionärerna är det därför angeläget att bl.a. inom ramen för WTO anta etiska regler för att bekämpa korruption.

I partimotion 2001/02:MJ338 (c) framhåller motionärerna att jordbruket, med sin mångsidiga roll och sin klara koppling till miljö, hälsa och livskvalitet, inte direkt kan jämföras med annat näringsliv. Dessa icke-handelshänsyn måste enligt motionärerna erkännas i WTO-förhandlingarna. I motionen anføres att differentieringen av varuhandeln inte bara skall vara möjlig på grundval av produktkvalitet utan också på grund av produktionsmetod.

I motion 2001/02:U304 (c) understryker motionärerna att en ny världshandelsrunda måste garantera att systemet främjar alla länders integration i världsekonomin. I motionen sägs att ett multilateralt handelssystem som är regelbaserat och icke-diskriminerande medför fördelar för alla länder, särskilt u-länderna. Det framhålls att u-ländernas kapacitet att delta i WTO:s arbete kan förbättras genom ökat stöd i form av tekniskt bistånd. I motionen anføres vidare att gällande WTO-avtal på jordbruksområdet är alltför exportorienterat. Sverige bör enligt motionärerna verka för att ett nytt WTO-avtal ger bättre förutsättningar för utvecklingsländer som nettoimporterar livsmedel att utveckla den nationella livsmedelsförsörjningen. Enligt motionärerna bör vikten av frågeställningen om handel och miljö belysas i den kommande WTO-rundan.

I motion 2001/02:N375 (mp) anser motionärerna att WTO:s nästa förhandlingsrunda måste bli en utvecklingsrunda som tar hänsyn till utvecklingsländernas krav på och behov av WTO:s överordnade målsättning. Enligt motionärerna behöver WTO vidare fastställa tydliga etiska och politiska mål på kort och på lång sikt för sitt framtida arbete. Som ett led i detta måste WTO integrera de politisk-etiska mål som finns i andra FN-konventioner så att handelsfrågorna genomsyras av fred, demokrati, rättvisa och utveckling i linje med FN:s ambitioner.

Vissa kompletterande uppgifter

Inledning

WTO har i dag 144 medlemsländer och ytterligare ett trettioal som förhandlar om medlemskap. WTO är öppet för alla länder som vill vara medlem. Vid den fjärde ministerkonferensen i Doha, Qatar, i november 2001 fattades beslut om att anta Kina och Taiwan som medlemmar i WTO. I samband med anslutningsprocessen förhandlar ett ansökarland bilateralt med alla de WTO-

länder som så önskar om vilka handelsliberaliseringar som ansökarlandet skall göra i samband med anslutningen. Processen tar ofta flera år.

WTO-avtalen bygger på principerna om handelsliberalisering och icke-diskriminering. De liberaliseringar som överenskoms mellan två WTO-medlemmar utsträcks i princip automatiskt till att omfatta samtliga andra WTO-länder enligt mest-gynnad-nations-principen. Vidare åtar sig varje land att ge importerade varor samma behandling som liknande varor som producerats inom landet får med avseende på t.ex. skatter.

Enligt tidigare överenskommelse kommer den nuvarande generaldirektören Mike Moore att avgå den 1 september 2002 efter halva mandatperioden och ersättas av thailändaren Supachai Panitchpakdi. Den femte ministerkonferensen kommer enligt uppgift från Utrikesdepartementet att äga rum i september 2003. Mexiko blir värdland för denna ministerkonferens.

Ministerdeklarationen från Doha

Ministerdeklarationen från den fjärde ministerkonferensen innehåller bl.a. följande viktiga punkter (i förkortat skick):

– Målet om en hållbar utveckling betonas starkt. Inget land skall hindras från att vidta åtgärder för att skydda människor, djur, växter, hälsa eller miljö, samtidigt som sådana åtgärder inte får användas på ett godtyckligt eller diskriminerande sätt eller som ett dolt sätt att begränsa handeln.

– Arbetet inom den internationella arbetsorganisationen (International Labour Organization, ILO) för den sociala dimensionen av globaliseringen noteras.

– Med ett ökande antal WTO-medlemmar finns det ett kollektivt ansvar att säkerställa intern transparens och ett effektivt deltagande av alla medlemmar. Också dialogen med allmänheten bör förbättras.

– Ett samförstånd finns att förhandlingar om olösta implementeringsfrågor skall integreras i arbetsprogrammet.

– Jordbruksförhandlingarna har redan startat. Det långsiktiga målet om ett marknadsorienterat system kräver fundamentala ändringar för att korrigera och hindra begränsningar på världsmarknaden för jordbruksprodukter. En särskild och förmånlig behandling av u-länder skall utgöra en integrerad del i alla delar av förhandlingarna, så att dessa länder kan ta hänsyn till sina utvecklingsbehov inklusive livsmedelssäkerhet och landsbygdsutveckling.

– Förhandlingarna angående tjänstehandel fortsätter. De skall föras med syfte att främja dels ekonomisk tillväxt av alla handelspartner, dels utvecklingen av utvecklingsländer och MUL.

– Förhandlingar inleds om ökat marknadstillträde för icke-jordbruksvaror med särskilt syfte att kapa tulltoppar och motverka tulleskalering.

– Betydelsen av tillämpning och tolkning av det immaterialrättsliga avtalet (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, TRIPS) i syfte att stödja allmän hälsa, bl.a. genom tillgång till existerande mediciner, betonas. På detta område skall en separat deklaration antas.

– TRIPS-rådet uppmanas att undersöka relationen mellan TRIPS-överenskommelsen och konventionen om biologisk mångfald, skyddet för traditionell kunskap och folklöre (folktrö) och annan utveckling på detta område.

– Behoven av ökat tekniskt stöd och kapacitetsuppbyggnad för utvecklingsländerna och MUL erkänns. Syftet är att de bättre skall kunna utvärdera innebörden av ett närmare multilateralt samarbete för sin utvecklingspolitik.

– Deltagarna samtycker till förhandlingar som syftar till att skapa ökad klarhet och en förbättrad disciplin när det gäller existerande WTO-regler i fråga om regionala handelsöverenskommelser (dvs. sådana överenskommelser som enbart rör vissa medlemsländer).

– Deltagarna samtycker till förhandlingar om förbättringar och klargöranden inom tvistlösningssystemet. Målet är att få till stånd en överenskommelse senast i maj 2003 och ett ikraftträdande så snart som möjligt därefter.

– I avsikten att främja såväl handel som miljö samtycker deltagarna till att förhandla om a) sambandet mellan nuvarande WTO-regler och de särskilda skyldigheter som finns i de multilaterala miljööverenskommelserna (Multilateral Environmental Agreements, MEA), b) metoder för regelbundet informationsutbyte mellan MEA-sekretariat och berörd WTO-kommitté, c) minskning eller borttagande av handelshinder för varor och tjänster som främjar miljön.

– Arbetet i fråga om elektronisk handel fortsätter. Alltmedan förfaringsätten även fortsättningsvis övervägs förklarar deltagarna att medlemmarna behåller den nuvarande policyn att inte tullbelägga elektronisk handel till den femte sessionen.

– Det finns behov av säker och förutsägbar finansiering av det handelsrelaterade tekniska biståndet; därför uppdras åt den relevanta WTO-kommittén att arbeta fram en plan som kan garantera långsiktig finansiering av tekniskt bistånd på en total nivå som inte ligger lägre än nivån under år 2001.

– Den oro som MUL har uttryckt tas på allvar. Dessa länders integration i det multilaterala handelssystemet kräver marknadstillträde, stöd till diversifiering av deras produktion och export samt handelsrelaterat tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad. En översyn skall göras av WTO-avtalens särskilda och förmånliga regler, riktade mot u-länder, i syfte att få till stånd tydligare, effektivare och mer operativa regler.

– Förhandlingarna skall avslutas till den 1 januari 2005.

– Förfarandet vid förhandlingarna skall övervakas av en särskild kommitté under det allmänna rådet. Denna kommitté skall upprätta förhandlingsmekanismer och övervaka framåtskridandet av förhandlingarna. Med undantag av förhandlingarna om tvistlösningssystemet skall övriga förhandlingar ingå i ett enda paket. Förhandlingssystemet bör vara transparent. För att få till stånd en hållbar utveckling skall kommittén för handel och utveckling (Committee on Trade and Development) och kommittén för handel och miljö (Committee on Trade and Environment) utgöra forum för att identifiera och diskutera utvecklings- och miljöaspekter i förhandlingarna.

Sammanfattningsvis innebär ministerdeklarationen från Doha att en ny handelsrunda skall påbörjas och att förhandlingar inleds om handelsliberaliseringar för alla varor och om förnyade regler för världshandeln på ett flertal områden. Alla förhandlingar skall avslutas senast den 1 januari 2005. Detta slutdatum omfattar även förhandlingarna rörande liberalisering av jordbruks- och tjänstehandeln, vilka inleddes redan år 2000 men som tidigare avancerade långsamt i brist på ett överenskommet slutdatum.

Vidare kan noteras att ett principbeslut fattades vid ministerkonferensen i Doha om att – efter den femte ministerkonferensen – inleda förhandlingar om investeringar, konkurrens, handelsprocedurer och transparens i offentlig upphandling (de s.k. Singaporefrågorna). För att förhandlingar skall kunna inledas krävs dock först ett enhälligt beslut om formerna.

Jordbruksförhandlingar

Inom ramen för WTO:s inbyggda agenda påbörjades i mars 2000 den särskilda jordbruksförhandlingen i enlighet med det mandat som har sitt ursprung i Uruguayrundan.

EU svarar för 92 % av WTO-medlemmarnas samlade exportbidrag inom jordbrukssektorn. I de pågående jordbruksförhandlingarna inom WTO har EU villkorat sin beredskap till tullsänkningar och utfasning av exportbidragen med att andra i-länder, som t.ex. USA, skall göra motsvarande åtaganden. EU och Sverige hävdar ståndpunkten att även andra former av exportstöd än bidrag bör omfattas av neddragningskrav och internationell disciplin. Detta gäller exempelvis subventionselementet i det av USA tillämpade systemet med krediter och kreditgarantier vid export. Frågor om jordbruksprodukter och exportkreditavtal har tagits upp inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, men enighet har inte kunnat nås. Sverige och EU anser att det är logiskt att alla exportstöd som verkar handelsstörande (t.ex. bundet bistånd i form av livsmedelshjälp), vilka försvårar inte minst utländernas jordbruksexport, skall likabehandlas. Därför bör inte enbart – som hittills varit fallet – exportbidragen regleras i WTO:s jordbruksavtal.

Dohakonferensen resulterade i en kompromiss när det gällde frågan om huruvida ett åtagande skulle göras om att på sikt avskaffa exportsubventionerna på jordbruksområdet. Kompromissen innebar att jordbruksförhandlingarna skall ske utan att ”föregripa utfallet av förhandlingarna”.

Vad gäller jordbrukets intressen i övrigt finns det i förhandlingsmandatet från ministerkonferensen i Doha angivet att förhandlingarna skall beakta intressen som djurskydd, miljöhänsyn och landsbygdsutveckling. Dessa frågor är viktiga för EU, men slutskrivningen gick inte så långt som EU hade önskat.

Frågor om produktionsmetoder etc. tas primärt inte upp i själva jordbruksförhandlingen då sådana frågor faller under andra avtal, vilka till skillnad mot jordbruksavtalet inte är uppe för omförhandling. Möjligheterna till långtgående importbegränsande åtgärder och märkningskrav begränsas i dag av dessa

regelverk. Vissa frågor rörande geografisk ursprungsmärkning tas dock upp inom ramen för TRIPS-förhandlingen.

Miljöfrågor

En hållbar utveckling är redan i dag ett uttalat mål för WTO. Bland annat är arbetet inom WTO:s kommitté för handel och miljö av betydelse för att påverka handelsregelverket i riktning mot en hållbar utveckling. Sverige och EU har verkat för att miljöfrågorna skall ingå i en ny förhandlingsrunda i WTO. EU:s position har gällt önskemål om att få uppkälat hur befintliga WTO-regler förhåller sig till olika miljöfrågor.

Resultatet av ministermötet i Doha kan anses utgöra ett politiskt genombrott för miljöfrågorna inom WTO. Förutom att inleda förhandlingar, om än begränsade sådana, om förhållandet mellan WTO:s regler och handelsrelaterade regler i de multilaterala miljöavtalen (Multilateral Environment Agreements, MEA) skall förhandlingarna även omfatta metoderna för utbyte av information mellan WTO- och MEA-sekretariaten samt frågan om att ta bort handelshinder för miljörelaterade produkter och tjänster. Även frågan om fiskesubventioner skall förhandlas inom ramen för den nya rundan. Övriga frågor som WTO:s kommitté för handel och miljö skall analysera närmare är frågan om miljömärkning och miljöpolitikens handelseffekter, särskilt i förhållande till u-länder. Även delar av TRIPS kan tas upp. Enligt uppgift kan förhandlingar på dessa områden eventuellt komma till stånd efter WTO:s nästa ministermöte under andra halvåret 2003.

Multilateralt regelverk för investeringar

Vid WTO:s ministerkonferens i Doha fattades, som redan nämnts, ett principbeslut om att förhandlingar rörande ett multilateralt regelverk för investeringar skall inledas efter nästa ministerkonferens, förutsatt att WTO-länderna kan fatta ett enhälligt beslut om formerna för förhandlingarna.

Enligt inhämtad information deltar regeringen i förberedelsearbetet inför kommande förhandlingar om ett WTO-avtal för investeringar. Detta sker huvudsakligen genom ett gemensamt EU-agerande i arbetsgruppen för handel och investeringar. Ministerkonferensen i Doha betonade utvecklingsdimensionen. På investeringsområdet innebär detta att en betydande del av förberedelserna inför multilaterala förhandlingar om investeringar fokuserar på tekniskt bistånd och kapacitetsuppbyggnad för utvecklingsländer.

Twistlösning

Enligt ministerdeklarationen från Doha skall WTO inleda förhandlingar om förbättringar och klargöranden av twistlösningsoverenskommelsen. (En beskrivning av WTO:s twistlösningssystem återfinns i utskottets betänkande 1999/2000:NU16 s. 9.) Förhandlingarna skall baseras dels på det arbete som

hittills utförts i översynen av regelverket, dels på vissa nya förslag. Som framgår ovan skall de avslutas senast i maj 2003.

Enligt inhämtad information är den svenska regeringens övergripande mål i förhandlingarna att skapa ett bättre, tydligare och mer transparent tvistlösningssystem, som inte minst tar hänsyn till u-ländernas särskilda behov. Detta överensstämmer med EU:s mål i det förslag som EU nyligen presenterat i WTO-förhandlingarna. De för Sverige viktigaste frågorna är att få till stånd ett system för tvistlösning som dels är mer öppet för insyn än nuvarande system, dels uppmuntrar till kompensation från den förlorande till den vinnande parten snarare än sanktioner mot den förlorande.

Handelsrelaterat tekniskt bistånd

Sveriges multilaterala handelsrelaterade tekniska bistånd till u-länder kanaliseras främst genom WTO, ITC, UNCTAD och det nystartade centrumet för WTO-tvister (Advisory Center on WTO Law, ACWL). För överblickens skull redovisas summariskt huvuduppgifterna för dessa organisationer:

- WTO. Syftar till förbättrat och mer aktivt deltagande av u-länderna i WTO-arbetet, stöd för att u-länder bättre skall kunna nyttja WTO:s regelsystem, implementering av WTO:s regelsystem, förberedelser för medlemskap i WTO.

- ITC. Syftar till exportfrämjande åtgärder, analys av exporthinder, information och utbildning i marknadsföring, e-handel, exportmarknader och utnyttjande av preferenssystem.

- UNCTAD. Syftar till kapacitetshöjande åtgärder i form av analys av och dialog om utvecklingsdimensionen av internationell handel och investeringar, underlättande av internationella investeringsavtal med u-länder, främjande av investeringar till u-länder och god styrning (good governance) i investeringsfrämjande.

- ACWL. Syftar till att u-länder bättre skall kunna driva processer inom ramen för WTO:s tvistlösningssystem.

Sammanlagt har Utrikesdepartementet budgeterat 35 miljoner kronor för handelsrelaterat tekniskt bistånd under år 2002. Det svenska bidraget till WTO kommer att fördubblas, till 16 miljoner kronor, i och med att även Sida planerar att bidra med 8 miljoner kronor för att stödja u-ländernas kapacitet när det gäller förhandlingsarbete jämfört med år 2001. Även till andra multilaterala kanaler för handelsrelaterat tekniskt bistånd såsom UNCTAD och ITC ökas bidragen. Bland annat stöder Sverige arbetet med att etablera en organisation för information och samarbete om handel (Agency for International Trade Information and Cooperation, AITIC) som skall ge information och analytiskt stöd till u-länder utan permanent representation i Genève. Sverige var också en av de grundande medlemmarna i det nystartade ACWL-centrumet, som är huvudorganisationen för juridiskt stöd till u-länder i WTO-tvister.

Statsrådet Leif Pagrotsky besvarade den 13 mars 2002 en fråga (fr. 2001/02:845) av Helena Bargholtz (fp) om fattiga länder inom WTO. Enligt statsrådet är det viktigt att mer internationella resurser ställs till förfogande för handelsrelaterat tekniskt bistånd och stöd till kapacitetsbyggnad i u-länder. Sverige verkar för att handelsrelaterat bistånd skall ges ökad prioritet såväl inom det multilaterala biståndet och EG:s bistånd som inom Sveriges bilaterala utvecklingsamarbete. Enligt statsrådet är Sverige i dag en av de ledande aktörerna när det gäller handelsrelaterat bistånd både i fråga om att ha utvecklat en policy och genom att ge bidrag till de organisationer som utför insatser. Sida spelar en allt viktigare roll i detta arbete, sades det. Vidare manar Sverige också på andra i-länder att öka sina bidrag till handelsrelaterat bistånd och att göra bidragen mer förutsägbara och långsiktiga, redovisade statsrådet.

Korruption

Kampen mot korruption drivs på flera fronter. Korruption utgör ett allvarligt hinder för ett lands ekonomiska och sociala utveckling. Genom att WTO:s syfte är att verka för öppna, förutsägbara regler för ekonomiskt utbyte, innebär WTO i sig ett verktyg mot korruption. Korruptionsfrågan har på senare år bl.a. drivits framåt genom analytiskt arbete inom OECD.

När det gäller etablerandet av ett internationellt regelverk mot korruption kommer regeringen enligt uppgift att aktivt verka för att förhandlingen om en FN-konvention mot korruption blir framgångsrik. Vidare stöds regionalt arbete för att bekämpa korruption. Bland annat bör nämnas arbetet med uppföljningen av OECD:s konvention mot mutor i internationella affärstransaktioner.

Utskottets ställningstagande

Utskottet hälsar med stor tillfredsställelse att en ny handelsrunda nu kommer att inledas om handelsliberaliseringar för varor och om förnyade regler för världshandeln. Det finns förväntningar på att hittillsvarande problem och tillkortakommanden i WTO-systemet – bl.a. problem som redovisas i motionerna – kan lösas eller komma närmare en lösning.

Det kan konstateras att förutsättningarna inför ministerkonferensen i Doha på flera sätt var bättre än förutsättningarna inför konferensen i Seattle år 1999. Ett av problemen i Seattle var att klyftan som fanns mellan u-länder och i-länder inte kunde överbryggas. Enligt utskottets mening är det positivt att det medvetna planeringsarbete som bedrivits fram till Dohakonferensen också har gett resultat i ministerdeklarationen när det gäller ökad uppmärksamhet på u-ländernas problem. Tillvaratagandet av u-ländernas intressen blir centralt i den nya handelsrundan. Detta kan bl.a. betyda att i-länderna i större utsträckning än tidigare måste acceptera tullsänkningar på varor som är av exportintresse för u-länderna. Dock är det viktigt att komma ihåg att u-länderna i WTO inte är en homogen grupp med samma intressen och agerande. Utskot-

tet vill samtidigt påpeka att handeln inte får ses isolerat – mänskliga rättigheter måste i ökande utsträckning genomsyra alla samhällsområden.

Utskottet vill starkt framhålla det angelägna i ett bättre tillträde till EU:s och andra i-länders marknader för u-landsprodukter som t.ex. jordbruksvaror och teko. Eftersom Sveriges medlemskap i EU starkt har inverkat på Sveriges agerande i fråga om handel på jordbruksområdet tar utskottet upp frågor om handel och jordbruk vidare i avsnittet om EU och utrikeshandelspolitik.

De i motionerna berörda frågorna om icke-handelshänsyn inom jordbruket samt frågorna om handel och miljö resulterade i framsteg under ministerkonferensen. Utskottet hyser förväntningar om ytterligare framsteg under den nya handelsrundan.

Den nuvarande svenska linjen att inriktningen bör vara ökad öppenhet inom WTO får stöd av utskottet. Samtidigt måste det finnas respekt för att enskilda länder i vissa fall inte vill röja sina förhandlingspositioner.

Vidare finns det ett behov av att se över och förbättra WTO:s regelverk. Utskottet vill understryka vikten av att frågan om regelförenkling när det gäller handelsprocedurerna drivs framåt. Som redovisats i det föregående skall en översyn göras av WTO-avtalens särskilda och förmånliga regler, riktade mot u-länder, i syfte att få till stånd tydligare, effektivare och mer operativa regler. Utskottet vill särskilt peka på betydelsen av handelsrelaterat tekniskt bistånd till utvecklingsländerna.

Inte mindre viktigt är det att förbättra tvistlösningsmekanismen, som uppvisat påtagliga svagheter under tidigare tvister. Det nuvarande regelsystemet ger enligt utskottets uppfattning upphov till risker för ökad protektionism därigenom att länder ensidigt vidtar straffåtgärder. Utskottet stöder den nuvarande linjen om att tvistlösningsprocessen bör vara mera transparent och uppmuntra till kompensation från, snarare än sanktioner mot, den förlorande parten.

När det gäller motionsönskemålet om ett investeringsavtal kan vissa framsteg noteras. Dohamötet resulterade i en kompromisslösning mot bakgrund av att EU var pådrivande i frågan om ett multilateralt investeringsavtal inom ramen för WTO medan flera u-länder var negativa. Enligt utskottets uppfattning är det tillfredsställande att sambandet mellan handel och investeringar kommer att tas upp, om än först efter WTO:s femte ministermöte år 2003.

Utan att gå in på samtliga de spörsmål som tas upp i motionerna anser utskottet att det inte finns behov av något initiativ från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionsyrkandena.

EU och utrikeshandelspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden beträffande EU och utrikeshandelspolitik med hänvisning till den utveckling som pågår inom

EU i fråga om marknadstillträde och avreglering. *Jämför reservationerna 3 (m, kd, fp) och 4 (c).*

Motionerna

I Moderata samlingspartiets motion 2001/02:U300 förordas att Sverige skall verka för den globala frihandeln och inom EU och WTO arbeta för att avskaffa tullar och handelshinder så att fattiga länder tullfritt kan exportera varor och tjänster till de industrialiserade länderna. Enligt motionärerna bör målet för en ny WTO-runda vara att avskaffa alla tullar till i-länderna. Vidare framhålls att EU, som en stor aktör i WTO med betydande subventioner, bör lägga fram en bindande plan för hur den gemensamma europeiska jordbrukspolitiken skall integreras med världsmarknaden. På sikt måste målet vara att låta marknaden för jordbruksprodukter fungera utan kvoter, pris- och produktionsinterventioner, framhålls det.

I partimotion 2001/02:U303 (m) framhålls att det fortfarande finns alltför många inskränkningar i den inre marknadens funktionssätt, såsom nationella regleringar och monopol. Enligt motionärerna måste därför arbetet med att fördjupa och avreglera den inre marknaden snabbas upp. Avregleringar och regelförenklingar måste också skyndas på, manar motionärerna. Vidare framhåller de att EU helt bör avveckla industritullarna. Det är viktigt att skapa en sund världsmarknad för jordbruksprodukter, sägs det. De nuvarande konstlat låga världsmarknadspriserna drabbar framför allt de fattigaste bönderna i utvecklingsländerna. Mot den bakgrunden anser motionärerna att det inom EU bör arbetas fram en plan för att successivt avveckla jordbruksskyddet.

I partimotion 2001/02:K426 (kd) framhålls att det är moraliskt oacceptabelt att EU med den ena handen ger bistånd och med den andra stoppar de inkomster u-länderna skulle inbringa genom export (eftersom denna inkomstförlust beräknas totalt vara betydligt större än vad unionen ger i bistånd). Motionärerna menar att exportstödet till jordbruksprodukter i dag utgör ett allvarligt hinder mot u-ländernas möjligheter att exportera på världsmarknaden. I motionen anføres att Sverige bör verka för att minska exportstödet inom EU.

Att införa tull- och kvotfritt tillträde för de minst utvecklade ländernas export till i-landsmarknader vore enligt vad som sägs i motion 2001/02:U304 (c) ett steg i rätt riktning. Enligt motionärerna finns det allvarliga brister i EU:s handelspolitik gentemot tredje världen. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen om att EU:s handelspolitik bör påverkas i en för u-länderna mer positiv riktning. Vidare bör EU driva miljökrav genom positiva incitament, bl.a. generösare tullbestämmelser för dem som når upp till vissa fastställda miljökrav.

För att underlätta rörligheten på den inre marknaden förordas i partimotion 2001/02:U301 (fp) att registrering, uppgiftslämnande och praktisk hantering så mycket som möjligt harmoniseras genom gemensamma beslut. I motionen sägs vidare att sysselsättning tillhör de frågor som bäst löses nationellt eller

regionalt, då förutsättningarna ofta ser mycket olika ut i olika regioner. De återstående hindren för fri rörlighet på den inre marknaden bör dock hanteras på Europeanivå.

Vissa kompletterande uppgifter

Handelspolitiken är gemensam för EU, vilket innebär att enhetliga regler gäller inom hela unionen. Det handelspolitiska ramverket innebär gemensam tulltaxa och gemensamma tull- och handelsavtal i förhållande till länder utanför EU. Normalt finns det inte nationella särregler inom EU; sådana kan dock finnas när det gäller sanitära och/eller hygieniska krav.

Sverige har sedan sitt inträde i EU arbetat för en avreglering av EU:s tullar och andra handelshinder. Inom EU tillhör Sverige de länder som siktar på den mest långtgående minskningen av tullarna. Sänkta tullar gynnar EU/Sverige genom ökade exportmöjligheter, som bidrar till tillväxt och sysselsättning, och genom lägre priser för konsumenterna. På samma sätt kan sänkta tullar bidra till u-ländernas utveckling. Den svenska ambitionen är att EU skall komma fram till en långsiktig och övergripande handelspolitisk målsättning, som innebär global tullfrihet för industrivaror i de mest utvecklade länderna inom en tioårsperiod. Denna ambition delas dock inte av alla EU-länder och är inte heller EU:s gemensamma position.

EG-kommissionen antog hösten 2000 en plan för att riva tullmurarna gentemot de 49 minst utvecklade länderna på alla områden utom när det gäller vapen (känt under devisen "everything but arms", EBA). Till en början vann förslaget inte anslutning inom EU. Sverige, såsom varande ett traditionellt frihandelsvänligt land, ville se liberala lösningar men hade som ordförandeland för EU också att ta hänsyn till hela unionens synpunkter. Efter det att vissa meningsskiljaktigheter kunnat lösas beslutade EU (allmänna rådet) i februari 2001 att avskaffa tullar och kvoter för alla varor utom vapen för de 49 fattigaste länderna i världen. För den stora mängden varor inträdde tullfriheten redan den 5 mars 2001, medan socker, ris och bananer kommer att åtnjuta tullfrihet först efter en övergångsperiod. För bananer reduceras tullsatsen årligen med 20 % under perioden 2002–2006. För ris och socker skall tullfriheten vara helt införd under år 2009. För att kompensera de berörda u-länderna för den fördröjda övergångsperioden erbjöd EU omedelbart marknadstillträde för socker och ris upp till vissa kvantiteter. Processen övervakas av kommissionen, som också skall avge rapport till ministerrådet år 2005 angående konsekvenserna av det nya systemet för såväl EU-länderna som för de fattiga länderna.

EBA-beslutet har införlivats i en ny EG-förordning (rådets förordning nr 2501/2001 om tillämpning av en ordning med allmänna tullförmåner – också kallad GSP-förordningen från Generalized System of Preferences) som gäller fr.o.m. den 1 januari 2001 till den 31 december 2004.

För att få igenom EBA tvingades Sverige acceptera att särskilda skyddsmekanismer infördes gentemot ökande import från de minst utvecklade län-

derna. Då GSP-förordningen presenterades ett halvår senare hade denna skyddsmekanism utvidgats till att gälla samtliga förmånstagare under GSP-systemet, dvs. alla u-länder och inte bara MUL.

I en bilaga (IV) till förordningen redovisas ett uttalande från Sverige, nämligen att Sverige stöder det allmänna preferenssystemet (GSP) som ett viktigt redskap för utveckling. Sverige beklagar emellertid att skyddsmekanismerna i EBA-förslaget utsträcks till att gälla alla förmånsländer och alla jordbruksprodukter. EBA-beslutet hänvisade endast till de minst utvecklade länderna och till bananer, ris och socker. Enligt uttalandet beklagar Sverige den gjorda utvidgningen av skyddsmekanismen eftersom den minskar de potentiella fördelarna av EBA-beslutet för de minst utvecklade länderna.

EU:s ministerråd beslutade i december 2001 att ge sänkta tullar till stater som främjar mänskliga rättigheter i arbetslivet och dra tillbaka dessa sänkningar om det visar sig att staterna inte håller vad de lovat. Detta stöddes av den svenska regeringen. Sverige och EU är noggranna med att framhålla att arbetsrättsregler inte skall genomdrivas genom handelssanktioner.

Inom EU pågår flera processer som syftar till avreglering på områden som tidigare dominerats av statliga monopol. Avreglering medför en utvidgad inre marknad.

Den gemensamma regional- och strukturpolitiken är EU:s viktigaste instrument för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna och på så sätt skapa en ökad social och ekonomisk sammanhållning och solidaritet inom unionen. Genom statliga stödåtgärder kan regioner som släpar efter få en snabbare ekonomisk och social utveckling. Stödnivåerna bygger på EU:s regler för statsstöd och skall vara anpassade efter regionens problem och godkända av EG-kommissionen.

För att begränsa de negativa verkningarna av stora stödbelopp finns de s.k. multisektoriella riktlinjerna för stora regionala investeringar. Avsikten med dessa regler är att begränsa stora, ofta kapitalintensiva investeringsprojekt som skulle kunna få allvarliga följder för konkurrenter på andra håll inom EU/EES. Genom krav på förhandsanmälan av investeringar som överstiger 50 miljoner euro kan kommissionen kritiskt granska de planerade stödnivåerna. Den tillåtna stödvolymen styrs av hur konkurrensen påverkas och hur förhållandet mellan kapitalinsatsen och antalet skapade arbetstillfällen ser ut. Syftet med riktlinjerna är således att uppnå en lämplig balans mellan tre centrala mål för EU:s politik, dvs. att se till att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids, att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen och att stärka den industriella konkurrenskraften.

Kommissionen har nyligen presenterat den tredje årliga översynen av strategin för den inre marknaden (KOM 2002/171). Strategin utgör ett viktigt instrument när det gäller att uppfylla målsättningen från Lissabontoppmötet om att EU år 2010 skall vara världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi. Enligt kommissionen är viktiga delar av den inre marknaden fortfarande uppsplittrade och överdrivet skyddade mot konkurrens. Rent generellt anses att en ökad integrering inom tjänstesektorn

skulle ge de största vinsterna. Om företagstjänsterna vore mer konkurrensutsatta skulle enbart detta innebära ett tillskott till unionens bruttonationalprodukt med 350 miljarder euro. Då det gäller bolagsbeskattningen menar kommissionen att företagen på längre sikt måste få en konsoliderad bolagsbeskattning för sin gränsöverskridande verksamhet inom EU för att undvika de kostnader och den ineffektivitet som blir följderna av att ha 15 olika skattesystem.

Strategin har denna gång koncentrerats till ett trettiotal målinriktade och tidsbestämda åtgärder inom de närmaste 18 månaderna för att utveckla den inre marknaden. Nedan redovisas några viktiga åtgärder och nuläget beträffande dessa åtgärder enligt uppgift från Utrikesdepartementet:

- Solvit (Problemlösningsnätverket på den inre marknaden). Ett nätverk med kontaktpunkter skall vidareutvecklas och en uppförandekod med bl.a. gemensamma regler för ansvarsområden och tidsgränser skall införas.

- Strategi för fri rörlighet för tjänster. Kommissionen har sammankallat en expertgrupp, bestående av samtliga medlemsstater och kandidatländer, för att utbyta erfarenheter och diskutera nationella initiativ för att uppmärksamma tjänstesektorns potential och få kännedom om problem och dess karaktär. En första rapport väntas till sommaren 2002.

- Översyn av EU:s konkurrensregler. Arbetet pågår för att reformera EU:s konkurrensregler, bl.a. reglerna för företagsfusioner och tillämpningsförfordningen (17/62) beträffande reglerna om förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag samt förbud mot missbruk av dominerande ställning.

- Gemenskapspatent. Genom en enda ansökan skall ett patent kunna registreras med giltighet i samtliga medlemsstater.

- En samordnad strategi för bättre och enklare lagstiftning. Strategin skall presenteras av kommissionen den 29 maj 2002 inför Europeiska rådets möte i Sevilla i juni 2002. Avsikten är att strategin skall bidra till en ”regelförenklingkultur” inom EU-institutionerna och medlemsstaterna.

Vidare kan nämnas att socialminister Lars Engqvist i en interpellation (ip. 2001/02:39) nyligen har svarat Anne Ludvigsson (s) i fråga om fri rörlighet av varor inom EU. Frågan gällde om myndigheter som Riksförsäkringsverket, affärsdrivande verk och bolag agerar i överensstämmelse med EG-rätten så att den fria rörligheten av varor inom EU underlättas till nytta för konsumenterna. Särskilt berördes prissättningen av parallellimporterade läkemedel. Enligt socialministern pågår för närvarande en dialog mellan kommissionen och regeringen i fråga om prissättning av parallellimporterade läkemedel.

När det gäller statligt stöd för exportfrämjande verksamhet skall nämnas att jordbruksminister Margareta Winberg nyligen svarat på en interpellation (ip. 2001/02:349) från Eskil Erlandsson (c) om statligt medfinansierad exportfrämjande verksamhet inom jordbruket. Jordbruksministern redovisade att regeringen sedan år 1992 anslagit medel till projektet Food From Sweden för exportfrämjande aktiviteter för svenska förädlade livsmedel. Enligt planeringen dras anslaget ned till 5 miljoner för åren 2002–2004. Efter den perioden

upphör den statliga finansieringen och Food From Sweden övergår till att bli en företagsfinansierad verksamhet inom Exportrådet. Programmet blir därmed ett branschprogram inom Exportrådet.

Utskottets ställningstagande

Traditionellt har EU stimulerat tillverkning och export bl.a. genom att erbjuda tullsänkningar inom gemenskapen. Via EU arbetas för att marknadstillträdet för industrivaror skall förbättras genom tullförhandlingar

Utskottet uttryckte för ett år sedan (bet. 2000/01:NU9 s. 18) stor tillfredsställelse över att beslutsprocessen inom EU hade lett fram till resultatet att de fattigaste länderna kommer att få fullständig tullfrihet till EU-länderna. Liksom då vill utskottet nu betona att det uppnådda resultatet endast bör ses som ett etappresultat, vilket bör följas av ytterligare liberaliseringar av världshandeln. En fri handel är en motor för tillväxt i alla länder men innebär särskilt för de fattigare länderna en möjlighet att förbättra sin position.

Utskottet vill starkt framhålla det angelägna i ett bättre tillträde till EU:s och andra i-länders marknader för t.ex. jordbruksvaror och teko från alla u-länder – inte bara från MUL. Från svensk sida har liberaliseringar på dessa områden varit av utpräglat intresse under många år och motiverat stora ansträngningar. När det gäller liberaliseringar inom tekobranschen uppnåddes inga andra framsteg i Doha än att frågorna hänsköts till den fortsatta diskussionen inom WTO. Sverige bör liksom tidigare verka för en frihandelsvänlig politik, såväl inom EU som i andra sammanhang.

För EU var det i Doha mycket svårt att lösa frågan om huruvida ett åtagande skulle göras om att på sikt avskaffa exportsubventionerna på jordbruksområdet. Till slut kunde EU gå med på en kompromiss, nämligen att en utfasning av exportsubventionerna skall ske utan att ”föregripa utfallet av förhandlingarna”. Enligt utskottets sätt att se bör Sverige nu även fortsättningsvis verka för att den inslagna vägen målmedvetet fullföljs.

Vidare anser utskottet att det är viktigt att Sverige, såsom en föregångare på avregleringsområdet, också inom EU verkar för att den inledda avregleringsprocessen fullföljs. Detta kommer att gynna såväl utvecklingsländernas export till den europeiska marknaden som konsumenterna i Europa. Enligt utskottets mening är det omfattande arbete om EU bedriver på detta område av väsentlig betydelse för framstegen.

Med hänsyn till den utveckling som pågår inom EU i samband med såväl WTO-förhandlingarna som med den inre marknadens funktionssätt anser utskottet att det inte är påkallat med något uttalande i riksdagen i dessa frågor. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Handel och miljö m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om handel och miljö m.m. med hänvisning till utvecklingen beträffande miljöfrågor inom WTO och pågående arbete i fråga om den sociala dimensionen. *Jämför reservationerna 5 (m, kd, c, fp) och 6 (mp).*

Motionerna

I motion 2001/02:U305 (kd) förordas att myndigheter och handelskamrar uppmanar företag att utarbeta en etisk uppförandekod för sin verksamhet. Enligt motionärerna bör koden omfatta internationella arbetslivsnormer (t.ex. ILO:s konventioner), stränga regler för investeringar och samarbete i länder där mänskliga rättigheter hotas, hänsyn till verksamhetens miljömässiga konsekvenser för särskilda gruppers livsvillkor samt motarbetande av korruption och liknande. I motionen framhålls också att WTO:s dagordning måste breddas, så att handelspolitiken görs förenlig med det som länder vill åstadkomma på andra områden, t.ex. i fråga om miljö och sociala villkor. Även mänskliga rättigheter måste enligt motionärerna få en plats, framför allt genom att ILO:s konventioner om arbetsvillkor får en stark ställning i världshandelssystemet.

I Centerpartiets motion 2001/02:MJ337 sägs att den miljödrivna utvecklingen kommer att bli en drivkraft för ekonomisk tillväxt, industriell och mänsklig utveckling och samtidigt ge ett klimat för företagande och innovationer. Enligt motionärerna gäller det att skapa möjligheter för svenska miljöteknikföretag att i framtiden kunna konkurrera internationellt. Regeringen bör – tillsammans med de svenska miljöteknikföretagen – lägga fast en strategi för ökad miljöteknikexport, föreslår motionärerna.

Att uppfylla internationella miljöavtal får aldrig betraktas som ett handels hinder inom WTO, sägs det i motion 2001/02:U304 (c). Enligt motionärerna behövs klara regler inom WTO för hur brott mot sådana avtal skall hanteras i handeln.

Det finns många starka skäl till att införa sociala och miljömässiga minimikrav i handelsavtal, enligt vad som sägs i motion 2001/02:N375 (mp). Det handlar om regler som reglerar arbetsmiljö, sociala rättigheter m.m. i samband med de varor som importerats. Motionärerna redovisar att FN-organet ILO har utarbetat förslag på hur sådana sociala klausuler skulle kunna se ut på global nivå. Vidare begärs i motionen ett tillkännagivande till regeringen om att världshandeln och den globala ekonomin behöver långsiktigt hållbara och ekologiska spelregler. Bland annat kan uppförandekoder bli ett viktigt redskap för företag som vill garantera att sociala och miljömässiga krav uppfylls.

Vissa kompletterande uppgifter

I början av år 2002 initierade regeringen ett nytt samarbete med företagen under rubriken Globalt ansvar (Swedish partnership for global responsibility).

Huvudansvaret ligger hos Utrikesdepartementet men initiativet sker i nära samverkan med framför allt Närings- och Miljödepartementen. Avsikten är att svenska företag skall bli ambassadörer för mänskliga rättigheter, drägliga ekonomiska och sociala villkor samt en god miljö. Detta föreslog regeringen i ett öppet brev till näringslivet. Initiativet innebär bl.a. att företag ställer sig bakom OECD:s riktlinjer för multinationella företag. (För en utförlig beskrivning av OECD:s riktlinjer hänvisas till betänkande 2000/01:NU9 s. 30.)

För att diskutera detta initiativ och andra frågor kring företags roll när det gäller hållbar utveckling träffades i mars 2002 ca 70 företagsledare, organisations- och myndighetschefer samt statsministern, utrikesministern, handelsministern, biståndsministern, näringsministern och miljöministern. Enligt regeringen kan Globalt ansvar kanske hjälpa företagen att hantera problem i olika delar av världen, t.ex. vid konflikter, korruption och brott mot mänskliga rättigheter.

Under WTO:s ministermöte i Doha var den svenska regeringen pådrivande för att det skulle inrättas ett permanent gemensamt forum mellan WTO och ILO. Förslaget fick dock inte stöd av u-länderna, eftersom u-länder misstänker i-länder för att vilja använda arbetsrätt som en ursäkt för att hindra deras export. I avsaknad av ett sådant forum ställs förhoppningarna till att den av ILO upprättade "Världskommissionen för den sociala dimensionen av globaliseringen" ändå skall lyckas lägga grunden för ett samarbete mellan ILO och WTO.

Vidare kan noteras att Sida gör olika insatser för att främja arbetsrätt, bl.a. projekt för att främja facklig verksamhet och projekt för att främja samarbete mellan FN:s barnfond (Unicef), ILO och Världsbanken om barnarbete. Andra områden som skall prioriteras är bekämpning av tvångsarbete respektive hiv på arbetsplatsen.

För att öka miljöteknikexporten beslöt regeringen år 1998 att ge Sveriges Exportråd ett treårigt uppdrag att gemensamt med näringslivet utveckla en miljöexportstrategi. Vid halvårsskiftet 2001 redovisade Exportrådet resultatet i form av genomförda nätverksträffar, konferenser, delegationsresor samt uppbyggnad av en webbplats. Utrikesdepartementet och Miljödepartementet bedriver också ett arbete med att kartlägga de miljöinvesteringar som kommer att ske i EU:s kandidatländer till följd av kommande EU-medlemskap.

WTO:s regelverk liksom multilaterala konventioner på miljöområdet (MEA) är delar av det internationella regelverk som Sverige och EU har att leva upp till. Vissa sådana konventioner innehåller regler om handelsbegränsande åtgärder för att miljömålen skall kunna uppnås. Detta skulle kunna innebära att konflikter kan uppstå mellan handelsregelverket å ena sidan och reglerna i en miljökonvention å den andra. Det faktum att det finns en potentiell konflikt har inneburit ett hinder vid framtagandet av effektiva instrument för att lösa globala miljöproblem. Som nämnts ovan i avsnittet Miljöfrågor var Sveriges och EU:s position vid WTO:s ministermöte i Doha att förhållandet mellan WTO-regelverket och multilaterala konventioner på miljöområdet måste klargöras. Syftet var inte att försöka reglera miljöfrågorna inom WTO

utan att WTO bör understödja det globala samarbetet i syfte att nå en hållbar utveckling. Som redovisats har beslut nu fattats att inleda förhandlingar, om än begränsade sådana, på detta område. Detta ger möjlighet att rätta ut oklarheter om förhållandet mellan de olika regelverken.

En social klausul i WTO skulle innebära att man inför möjligheten till handelssanktioner mot länder med svag arbets- eller miljö rätt. Det är främst u-länder som är motståndare till att införa sociala klausuler i handelsavtal. I ett system med enhällighet som beslutsregel finns det för närvarande inte förutsättningar för att införa sådana klausuler.

Däremot finns det en utveckling mot en mer engagerad diskussion om sambandet mellan handel och arbetsförhållanden, i samarbete mellan bl.a. WTO och ILO.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är medvetet om att frågan om handel och miljö är känslig i förhållandet mellan industriländer och utvecklingsländer och att det föreligger svårigheter att hitta en balanserad lösning. Många utvecklingsländer ser dock de krav som reses från industriländernas sida beträffande miljöhänsyn mer som förtäckta protektionistiska strävanden än som verklig omsorg om miljövärdena.

Som redovisats i avsnittet om WTO-frågor ledde ministermötet i Doha till ett politiskt genombrott för miljöfrågorna. Dels kommer frågorna att ingå i förhandlingar om förhållandet mellan WTO:s regler och de handelsrelaterade reglerna i de multilaterala miljöavtalen, dels tas informationsutbytet mellan de båda områdena upp och dels analyseras frågan om miljömärkning och miljöpolitikens handelseffekter, särskilt i förhållande till u-länderna. Enligt utskottets uppfattning innebär dessa öppningar att det nu finns anledning att se mer optimistiskt på frågorna än tidigare.

När det gäller motionskravet om en ökad miljöteknikexport konstaterar utskottet att det finns ett uppdrag till Sveriges Exportråd att tillsammans med näringslivet utveckla en miljöexportstrategi.

Utvecklingsländernas möjligheter att uppnå ett större välbefinnande är en viktig fråga. En fri handel kan bidra till ekonomisk utveckling och förbättrade sociala villkor för det berörda landets medborgare. Samarbetet mellan länder på det handelspolitiska området kan även utgöra en hävstång för förbättrade arbetsvillkor. En förutsättning för att inte industriländernas krav på förbättrade arbetsvillkor även i utvecklingsländerna skall upplevas som en form av protektionism är en samsyn mellan WTO och ILO. En viktig uppgift vid de kommande förhandlingarna blir att undanröja den atmosfär av misstänksamhet som nu omgärdar detta område. Ökade allmänna kunskaper i fråga om handelsreglerna är enligt utskottets uppfattning positivt. Vidare bör det uppmärksammas att konsumentkraven i industriländerna kan fungera som ett instrument för att driva fram bättre arbetsvillkor i de multinationella företag som har verksamhet i utvecklingsländerna. Framstegen i Doha var dock blyg-

samma; i den avslutande deklARATIONEN noteras bl.a. det arbete som pågår inom ILO rörande den sociala dimensionen av globaliseringen. Sverige bör enligt utskottets uppfattning även fortsättningsvis prioritera denna fråga.

Utskottet vill i detta sammanhang uttala sin tillfredsställelse över initiativet Globalt ansvar, som innebär ett nytt samarbete mellan politik och näringsliv. Svenska företag kan som ambassadörer på ett konkret sätt förmedla till andra länder hur Sverige ser på mänskliga rättigheter och ett gott arbetsliv.

Enligt utskottets uppfattning ligger flera av motionskraven i linje med den utveckling som pågår och som utskottet välkomnar. Något särskilt uttalande från riksdagens sida är inte erforderligt. Därmed avstyrks aktuella motionsyrkanden.

Immaterialrätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå här aktuellt motionsyrkande om immaterialrätt med hänvisning till att frågan om TRIPS-avtalets implementering i u-länderna behandlas med prioritet inom WTO.

Motionen

TRIPS (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) är ett regelsystem som innehåller miniminormer för olika immaterialrätter (patent, upphovsrätt och varumärken). Växtförädlarrätten behandlas till viss del under patenträtten i TRIPS-avtalets artikel 27 där skyddet av växtsorter beaktas. Enligt artikel 27.3.b. i TRIPS-avtalet åläggs samtliga WTO:s medlemsländer att införa patentlagstiftning eller s.k. sui generis-system (dvs. ett system som även skyddar den traditionella kunskapen) för växtsorter och mikroorganismer. I motion 2001/02:U304 (c) begärs det att – i avvaktan på att en översyn av den aktuella TRIPS-artikeln blir genomförd – implementeringstiden för denna artikel förlängs till fem år efter det att översynen av artikeln är avslutad.

Vissa kompletterande uppgifter

När det gäller innebörden av TRIPS-avtalet, samband med biotekniska uppfinningar, konventionen om biologisk mångfald och relaterade frågor hänvisar utskottet till en utförlig redovisning i sitt betänkande 2000/01:NU9 (s. 19). I detta betänkande uttalade utskottet att det är en prioriterad fråga för såväl Sverige som EG att avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrättigheter, TRIPS-avtalet, skall anpassas till nya tekniska framsteg. Ett väl fungerande internationellt skydd för immateriella rättigheter blir allt viktigare för att tekniska innovationer och konstnärliga prestationer skall kunna skyddas mot andras olovliga tillgrepp. Allmänt sett instämde utskottet i uppfattningen att utvecklingen av biotekniska produkter kräver stora investeringar i

forskning och utveckling och att det immaterialrättsliga skyddet mot denna bakgrund är av avgörande betydelse för verksamheten.

Vidare redovisades i betänkandet att TRIPS-avtalet gäller fr.o.m. den 1 januari 2000 för utvecklingsländer och fr.o.m. den 1 januari 2006 för de minst utvecklade länderna. Sverige har påpekat vikten av att EG generöst skall pröva begäran om förlängda övergångsperioder för individuella utvecklingsländer som har problem med att genomföra avtalet i tid. Utskottet nämnde vidare att EU i praktiken har visat öppenhet för att medge förlängd övergångstid efter en bedömning från fall till fall.

Det kan också konstateras att vissa u-länder har problem vid implementeringen av TRIPS-avtalet. Sverige har i EU aktivt förespråkats och fått gehör för ståndpunkten att EU generöst skall pröva begäran – från fall till fall – om förlängda övergångstider för u-länder som stöter på genuina problem vid genomförandet av TRIPS-avtalet.

Vid WTO:s ministermöte i Doha beslutades att frågan om förlängda övergångstider för artikel 27.3.b. skall behandlas med prioritet i WTO:s TRIPS-råd, som i sin tur skall rapportera resultatet till WTO:s förhandlingskommitté. Generellt förlängda övergångstider kan försvåra identifieringen av de implementeringsproblem som länderna mött. En kartläggning av problemen på ett så tidigt stadium som möjligt skulle underlätta arbetet med tekniskt bistånd och teknologiöverföring. Det är därför viktigt att en direkt koppling görs mellan eventuellt förlängda övergångstider och insatser för tekniskt bistånd och teknologiöverföring.

Utskottets ställningstagande

Det är en prioriterad fråga för såväl Sverige som EG att avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrättigheter, TRIPS-avtalet, skall anpassas till utvecklingen på olika områden. Ett väl fungerande internationellt skydd för immateriella rättigheter blir allt viktigare för att tekniska innovationer och konstnärliga prestationer skall kunna skyddas mot andras olovliga tillgrepp. Liksom tidigare instämmer utskottet i uppfattningen att utvecklingen av biotekniska produkter kräver stora investeringar i forskning och utveckling och att det immaterialrättsliga skyddet mot denna bakgrund är av avgörande betydelse för verksamheten.

När det gäller utvecklingsländernas konstaterade svårigheter att implementera TRIPS-avtalet har Sverige, som tidigare beskrivits, drivit och fått gehör för synpunkten att EU generöst skall bedöma – från fall till fall – begäran om förlängda övergångsperioder för individuella utvecklingsländer. Frågan om förlängda övergångstider kommer även att behandlas med prioritet i WTO:s TRIPS-råd.

Utvecklingen har således gått motionärerna till mötes. Motionsyrkandet avstyrks.

Systemet för statsstödd exportfinansiering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör bifalla regeringens förslag i fråga om ändringar i systemet för statsstödd exportfinansiering med hänvisning till att en större konkurrensneutralitet därmed uppnås.

Propositionen

Inledning

Regeringen föreslår i proposition 2001/02:131 om vissa ändringar i systemet för statsstödd exportfinansiering vissa åtgärder för att göra det svenska systemet lika konkurrenskraftigt som systemen i de viktigaste konkurrentländerna. Regeringens förslag vilar i viss utsträckning på överväganden och förslag i betänkandet Staten och exportfinansieringen (SOU 1998:23), vilket har remissbehandlats.

Bakgrund

AB Svensk Exportkredit (SEK) bildades år 1962 gemensamt av staten och affärsbankerna och syftar främst till att främja svenskt näringsliv och svensk exportindustri. Från och med år 2000 äger staten 65 % av SEK. Det nuvarande systemet för statsstödda exportkrediter, det s.k. CIRR-systemet (Commercial Interest Reference Rate), baseras på den räntenivå som sätts månadsvis av varje centralbank i länderna inom OECD och bygger på den statliga obligationsräntan. Systemet innebär att SEK lämnar kostnadsfri utfästelse om lån i svensk eller utländsk valuta till en fast CIRR-räntenivå.

Enligt ett avtal från år 1990 åtar sig staten att ersätta SEK i efterskott för kostnaderna för systemet och SEK åtar sig att låna upp erforderliga medel till minsta möjliga kostnad och risk. SEK finansierar CIRR-lånen genom att ta över långgivarens avtal med låntagaren eller genom att långgivaren refinansierar sig hos SEK. För administrationen av CIRR-systemet erhåller SEK en kostnadsersättning från staten. Det nuvarande systemet har gett ett överskott till staten på närmare 1,5 miljarder kronor sedan år 1990.

En nackdel med nuvarande system är enligt regeringen att SEK:s ensamrätt att bevilja CIRR-lån, i en situation där SEK och övriga långgivare konkurrerar om samma krediter, medför att bolaget får information om konkurrenternas affärer, vilket kan innebära en konkurrensfördel. En annan nackdel är att – till skillnad från de flesta andra OECD-länders motsvarande system – den svenske exportören utöver CIRR-ränta även har att betala s.k. löftesprovision till SEK samt avgifter för administration till banker eller andra kreditinstitut.

Förslag till ändringar i den statsstödda exportfinansieringen

Ett nytt system bör enligt regeringen vara så utformat att svensk exportindustri har samma förutsättningar som industrin i de viktigaste konkurrentländerna. I de flesta länderna kan exportörerna få lån till CIRR-ränta utan några påslag. Vidare bör SEK inte få en informationsmässig konkurrensfördel gentemot andra kreditgivare. Samtidigt bör kostnaderna för staten minimeras.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att den löftesprovision som SEK i enlighet med statens uppdrag tar ut vid exportfinansieringen skall avskaffas. För att åstadkomma en ren CIRR-ränta för exportörerna bör vidare bankerna och andra berörda kreditinstitut få ersättning från staten för sin administration av CIRR-lån. För att den nämnda risken för konkurrensnedvridning skall undvikas bör företag och långgivare ges möjlighet att sända in sina ansökningshandlingar till Exportkreditnämnden, som sedan vidarebefordrar de delar av ansökan som inte är känsliga till SEK.

Enligt regeringen är de föreslagna förändringarna tillräckliga för att uppnå ett konkurrenskraftigt system; det finns således inte behov av att införa ett rent ränteutjämningsystem som den ovan nämnda utredningen föreslagit.

Motionen

I motion 2001/02:N50 (m) föreslås att riksdagen avslår propositionen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett nytt förslag, anser motionären. Hon erinrar om att Riksrevisionsverket (RRV) i sitt remissyttrande pekat på att SEK endast bör arbeta på marknader där privata alternativ saknas och att det närmare bör utredas om SEK även fortsättningsvis kan tillföra staten årliga intäkter. Riksrevisionsverkets synpunkter bör tas på allvar, understryker motionären.

Vissa kompletterande uppgifter

I betänkandet Staten och exportfinansieringen (SOU 1998:23) beskrevs tre skäl till statlig medverkan i exportkreditgivningen:

- att säkerställa tillgång till långfristiga exportkrediter, vilket bankerna m.fl. tidigare inte kunde erbjuda till följd av kreditregleringar,
- att tillhandahålla subventionerade exportkrediter,
- att trygga tillgången på billig och säker långfristig utlåning.

Enligt vad utredningen säger är det i första hand det tredje skälet som fortfarande gäller.

Den ordningen att enbart SEK hanterade CIRR-lånen var naturlig när SEK på grund av kreditreglerna dominerade den långfristiga exportkreditgivningen, hävdas det i betänkandet. I den nuvarande situationen där banker och SEK konkurrerar om samma krediter medför SEK:s ensamrätt att ge CIRR-lån att bolaget får information om konkurrenternas affärer och därmed en konkurrensfördel. En möjlighet att behålla nuvarande ordning vore att SEK koncen-

trer sig på CIRR-lån och upphör med den konkurrensutsatta verksamheten. En sådan SEK-verksamhet skulle uppgå till 10 % av dagens verksamhet, framgår det av betänkandet.

I utredningsbetänkandet förordas ett rent räntekompensationssystem, där staten enbart administrerar räntekompensationen, medan banker och andra kreditinrättningar tillhandahåller krediterna. Ett sådant system skulle innebära att svenska exportörer skulle få samma villkor som exportörerna i de viktigare konkurrentländerna. Enligt betänkandet medför detta system lägre kostnader för låntagarna eftersom bankernas administrationskostnader för hanteringen av lånen inkluderas i den administrationsersättning som staten skall betala till långivarna. Vidare föreslås i betänkandet att SEK:s ensamrätt att utfärda CIRR-lån avskaffas.

RRV:s synpunkter till regeringen på utkastet till den nu aktuella propositionen tar sin utgångspunkt i att systemet för statsstödd exportfinansiering bör utformas så att kostnaderna för staten minimeras, samtidigt som den svenska exportfinansieringen skall vara konkurrenskraftig i jämförelse med de viktigaste konkurrentländerna. I förhållande till utredningen om staten och exportfinansieringen innebär regeringens nu föreliggande förslag förändringar dels i fråga om ökade statliga kostnader för att kompensera bankerna, dels i fråga om uteblivna intäkter på grund av avskaffandet av löftesprovisionen. Enligt RRV är dessa förändringar motiverade om staten därigenom också genererar ett näringspolitiskt tillskott, dvs. om samhällsekonomiska intäkter uppstår genom ingreppet i marknadens funktionssätt. RRV anser att det av regeringen anförda motivet – att kompensera svenska företag för andra staters ingrepp – kan leda till ett näringspolitiskt tillskott. En bedömning av storleken på detta tillskott redovisas dock inte, anför RRV.

Om marknaden själv klarar av att finansiera projekten innebär i själva verket SEK:s medverkan ökade samhällsekonomiska kostnader, anser RRV. Ett förtydligande kunde därför enligt RRV göras i instruktionen för SEK att bolaget endast skall arbeta på marknader där andra finansieringsalternativ saknas.

Vidare förefaller det RRV osäkert om CIRR-systemet även fortsättningsvis kan tillföra staten årliga intäkter. RRV anser att detta borde ha utretts närmare.

Statens intäkter från CIRR-systemet uppgår för närvarande till 100–200 miljoner kronor per år. Intäkterna beror i första hand på en kostnadseffektiv hantering av CIRR-lånen. De förändringar som regeringens förslag skulle medföra uppgår dels till 3–4 miljoner kronor per år i minskade intäkter på grund av borttagande av löftesprovision (vilken exportörerna lämnar till SEK, som i sin tur inkluderar beloppet i de medel som levereras in till staten), dels ökade kostnader för att ersätta bankerna för administrationskostnaderna av lånen motsvarande 18–20 miljoner kronor per år. Kostnaderna för såväl löftesprovision som kostnaderna för bankernas hantering med lånen åvilar i dagsläget exportörerna. Regeringsförslaget innebär således minskade kostnader på 20–25 miljoner kronor för exportörerna som grupp.

Enligt inhämtad information från Utrikesdepartementet har svenska företagens exportkrediter varit dyrare än motsvarande för konkurrerande företag i andra länder. Detta har lett till och kan även fortsättningsvis komma att leda till att svenska exportörer förlorar stora affärer till andra länder med bättre exportfinansiering. Storleken på denna kostnad kan inte anges men överstiger – såvitt kan bedömas – de ökade kostnader för staten som ett genomförande av regeringens förslag skulle innebära.

Att införa ett rent ränteutjämningsystem skulle enligt regeringens uppfattning innebära betydande kostnader (prop. s. 7). Kostnadsökningen kan enligt uppgift uppgå till ca 45 miljoner kronor.

På det internationella planet hanteras dessa frågor inom ramen för OECD. Sveriges synpunkter redovisas genom EG-kommissionen.

Utskottets ställningstagande

De svenska företagen har haft sämre villkor i fråga om exportfinansiering än de viktigaste konkurrentländerna och skulle genom förslaget i propositionen få mer konkurrensneutrala villkor. En större konkurrensneutralitet är enligt utskottets mening positivt. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag och avstyrker avslagskravet i motion 2001/02:N50 (m).

Utskottet har noterat att det nuvarande systemet har lett till och även fortsättningsvis skulle komma att leda till att svenska exportörer förlorar stora affärer till andra länder med bättre exportfinansiering. Vidare instämmer utskottet i regeringens uppfattning att ansökan om statsstödd exportfinansiering skall kunna ske via Exportkreditnämnden; därigenom säkerställs konkurrensneutralitet mellan SEK och övriga kreditgivare. Utskottet delar regeringens bedömning att förslaget har utformats så att kostnadseffektiviteten i verksamheten bibehålls och att kostnaderna för staten minimeras.

Riksdagen bör således godkänna vad regeringen föreslår om ändrade riktlinjer för exportfinansieringssystemet samt bemyndiga regeringen att i avtal med AB Svensk Exportkredit ikläda staten ekonomiskt ansvar för den statsstödda exportfinansieringen.

Exportkrediter och miljö

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om exportkrediter och miljö med hänvisning till Exportkreditnämndens reviderade miljöpolicy. *Jämför reservation 7 (v, mp).*

Motionerna

I motion 2001/02:N326 (s) sägs att det planerade dammbygget i staden Hasankeyf i sydöstra Turkiet är ett belägg bland många för att reglerna för

exportkrediter bör ses över. Enligt motionärerna är det angeläget att EU-länderna arbetar fram en samsyn och gemensamma regler för exportkrediter där sociala hänsyn liksom hänsyn till miljö och kulturella och historiska värden ges en central roll.

År 1997 tillsatte Världsbanken och Internationella naturvårdsunionen en världskommission om dammar (World Commission on Dams, WCD), redovisas det i motion 2001/02:N264 (v). Kommissionens uppdrag var att ur ett utvecklingsperspektiv granska ”effektiviteten” av de närmare 45 000 dammar som byggts i världen, att bedöma andra alternativ för energiproduktion och att utveckla riktlinjer på detta område. Motionärerna begär ett tillkännagivande till regeringen om att Sverige skall anta kommissionens riktlinjer samt verka för att Världsbanken och exportkreditmyndigheterna m.fl. antar dessa riktlinjer. I motionen hävdas vidare att Världsbanken och exportkreditmyndigheterna bör hålla inne allt ekonomiskt stöd till nya dammprojekt innan riktlinjerna har antagits av dessa institutioner. Inte heller bör planering av nya dammar komma till stånd innan projektplanerna stämts av med de kommande rekommendationerna.

I partimotion 2001/02:K426 (kd) kritiseras att exportkreditnämnderna inom EU sällan utvärderar miljö- eller klimatfrågor i utvecklingsprojekten i u-länderna. Detta måste förändras i Sverige, t.ex. genom miljöregler för EKN:s arbete, liksom på europeisk nivå.

I motion 2001/02:N243 (kd) föreslås att en obligatorisk miljöprövning skall föregå alla beslut om statliga exportkrediter och exportgarantier. Enligt motionären är det anmärkningsvärt att Exportkreditnämnden har kunnat lämna ekonomiska garantier för projekt som Urrådammen i Colombia. En obligatorisk miljöprövning måste till för att natur- och miljökonsekvenser skall beaktas vid sådana projekt.

I partimotion 2001/02:MJ337 (c) anförs att det är olyckligt att Exportkreditnämnden beviljar exportkrediter till projekt som gör att Sverige i förhållande till sin folkmängd bidrar mer till växthuseffekten än något annat land. Därför begär motionärerna ett tillkännagivande till regeringen angående behovet av att genomföra en snabbutredning för att se på vilka sätt Sverige kan ta initiativet då det gäller klimatneutral och klimatpositiv export.

Vissa kompletterande uppgifter

Olika länders exportkreditorganisationer har tillämnat olika regler för miljöprövning i samband med statsstödda exportkrediter och exportkreditgarantier. Ett försök att harmonisera dessa olika regler har skett inom OECD, bl.a. mot bakgrund av den offentliga debatt som ägt rum i många länder kring vissa dammprojekt. I november 2001 godkände 24 av OECD:s 26 medlemsländer (bl.a. samtliga medlemsländer i EU men inte Förenta staterna och Turkiet) unilateralt ett dokument om gemensam inriktning när det gäller miljöfrågor och exportkrediter (Common Approaches on Environment and Officially Supported Export Credits).

Sverige har varit en av de mest aktiva medlemsländerna inom OECD/EU avseende miljöhänsyn vid exportkrediter och exportkreditgarantier. Den nämnda policyn om gemensam inriktning är nu föremål för implementering i alla EU-länder. Om arbetet inom OECD leder fram till en formell överenskommelse kommer EG-kommissionen att ta ställning till om denna skall fastställas inom EU i form av ett direktiv. Enligt uppgifter som inhämtats från Utrikesdepartementet fortsätter ansträngningarna inom OECD att få Förenta staterna och Turkiet att ansluta sig till dokumentet om gemensam inriktning. Policyn skall ses över inom två år.

Som tidigare nämnts tillsatte Världsbanken och den internationella organisationen för bevarande av natur och naturresurser (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, IUCN) år 1997 en världskommission för Dammar (WCD). Kommissionens styrelse har en sammansättning av representanter från miljöorganisationer, ursprungsbefolkning, industrin och akademiker. Arbetet har lett fram till normer för hur dammbyggen skall planeras, beslutas, genomföras och övervakas. En nackdel är dock att WCD:s slutsatser starkt har ifrågasatts av organisationen för de stora dammbyggarna. WCD:s riktlinjer tar dessutom inte hänsyn till att vattenkraft oftast är det enda alternativet till användning av fossila bränslen. Världsbanken och flera andra organisationer har konstaterat att flera av WCD:s rekommendationer redan ingår i deras process med miljöhänsyn. Däremot är andra rekommendationer svårare att tillämpa. Världsbanken och exportkreditinstituten har hittills valt att inte införa WCD:s riktlinjer fullt ut. På svenskt initiativ togs frågan om WCD:s riktlinjer upp inom ramen för arbetet med gemensamma riktlinjer för miljöhänsyn vid statsstödd exportfinansiering inom OECD.

Exportkreditnämnden (EKN) och flera nordiska banker stödde för flera år sedan byggandet av Urrådammen i Colombia. Sedan den 1 april 2000 tillämpar EKN en miljöpolicy, som innebär att EKN skall göra en miljögranskning enligt särskilda riktlinjer vid större exportprojekt med risk för påtaglig negativ miljöpåverkan. EKN skall således pröva och har också möjlighet att avslå en ansökan om garanti om granskningen visar på starkt negativa miljökonsekvenser. Urrådammen skulle enligt uppgift ha varit ett sådant prövningsprojekt.

EKN har nyligen utvärderat sin miljöpolicy. En reviderad policy, som beslutades av EKN:s styrelse den 16 maj 2002, innebär att EKN skall ta hänsyn till miljöpåverkan av den export som garanteras. Med miljöpåverkan avses i EKN:s riktlinjer påverkan i fråga om luft, vatten, mark, resursförbrukning (energi, material, vatten, land), avfall och buller samt påverkan på känsliga natur- och kulturområden (t.ex. nationalparker, naturreservat, urskog) och påverkan på människor och samhällen (socialt, kulturellt och ekonomiskt, t.ex. folkomflyttningar och påverkan på ursprungsbefolkning och sårbara grupper). Miljöhänsyn innefattar således såväl den yttre miljön som socioekonomiska och kulturella förhållanden. I syfte att motverka negativa konsekvenser för miljön skall EKN göra en miljögranskning enligt särskilda riktlin-

jer, som bygger på överenskommelsen i OECD om gemensamma förhållningssätt för miljöhänsyn vid statsstödda exportkrediter. EKN skall lägga särskild vikt vid klimatpåverkan. Eventuella utsläpp av växthusgaser måste redovisas i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB-rapport) eller i annat underlag som EKN begär in. Vidare skall EKN årligen lämna en samlad miljörapport. Den nya policyn skall gälla från den 1 juli 2002.

En rapport från Världsnaturfonden (World Wildlife Fund, WWF) har visat att Sverige genom EKN lämnat mest exportkrediter per capita till projekt som bidrar till växthuseffekten. Denna beräkning är emellertid enligt EKN missvisande, vilket har kommenterats i en skrivelse från EKN till regeringen den 6 augusti 2001. I propositionen om Sveriges klimatstrategi (prop. 2001/02:55) framgår regeringens bedömning att EKN i sin verksamhet skall sträva efter att ta så stor hänsyn som möjligt till utsläpp av växthusgaser i sin miljöbedömning av projekt. Som nämnts kommer särskild hänsyn att tas till klimatfrågan i EKN:s reviderade miljöpolicy.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att EKN utvärderat miljöpolicy i sin garantigivning. Översynen har också inkluderat frågor om klimatpåverkan och växthusgaser. Enligt den reviderade policyn skall – för projekt som medför mer än minimal miljöpåverkan – miljögranskningen hos EKN lägga särskild vikt vid klimatpåverkan. Även sociala hänsyn skall ingå. Utskottet kan konstatera att detta ligger i linje med vad som begärs i flera av de behandlade motionerna. Enligt utskottets mening bör den nya policyn prövas i praktiken innan ytterligare åtgärder övervägs på detta område. Däremot anser inte utskottet att Sverige bör anta WCD:s riktlinjer eller hålla inne allt ekonomiskt stöd till dammprojekt.

Därmed avstyrker utskottet samtliga här behandlade motioner i aktuella delar.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. WTO-frågor (punkt 2)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:U300 yrkandena 7, 8 och 13, 2001/02:U304 yrkandena 7, 13, 14 och 16, 2001/02:MJ338 yrkande 31 och avslår motion 2001/02:N375 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi hälsar med stor tillfredsställelse att en ny handelsrunda nu kommer att inledas om handelsliberaliseringar för varor och om förnyade regler för världshandeln. Det finns förväntningar på att hittillsvarande problem och tillkortakommanden i WTO-systemet – bl.a. problem som redovisas i motionerna – kan lösas eller komma närmare en lösning.

Det kan konstateras att förutsättningarna inför ministerkonferensen i Doha på flera sätt var bättre än förutsättningarna inför konferensen i Seattle år 1999. Ett av problemen i Seattle var att klyftan som fanns mellan u-länder och i-länder inte kunde överbryggas. Enligt vår mening är det positivt att det medvetna planeringsarbete som bedrivits fram till Dohakonferensen också har gett resultat i ministerdeklarationen när det gäller ökad uppmärksamhet på u-ländernas problem. Tillvaratagandet av u-ländernas intressen blir centralt i den nya handelsrundan, vilket innebär att flera motionskrav i viss utsträckning tillgodoses. Detta kan bl.a. betyda att i-länderna i större utsträckning än tidigare måste acceptera tullsänkningar på varor som är av exportintresse för u-länderna. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att u-länderna i WTO inte är en homogen grupp med samma intressen och agerande.

Vi vill starkt framhålla det angelägna i ett bättre tillträde till EU:s och andra i-länders marknader för u-landsprodukter som t.ex. jordbruksvaror och teko. Eftersom Sveriges medlemskap i EU starkt har inverkat på Sveriges agerande i fråga om handel på jordbruksområdet tas frågor om handel och jordbruk upp vidare i avsnittet om EU och utrikeshandelspolitik.

De i motionerna 2001/02:MJ338 (c) och 2001/02:U304 (c) berörda frågorna om icke-handelshänsyn inom jordbruket samt frågorna om handel och miljö resulterade i begränsade framsteg under ministerkonferensen. Att stödja u-ländernas möjligheter att hantera frågor om livsmedelssäkerhet, djurskydd, miljöhänsyn och landsbygdsutveckling bör ha hög prioritet.

Vidare finns det – i likhet med vad som påpekas i motion 2001/02:U300 (m) – ett behov av att se över och förbättra WTO:s regelverk. Vi vill särskilt peka på vikten av att frågan om regelförenkling när det gäller handelsprocedurerna drivs framåt. Som redovisats i betänkandet skall en översyn göras av WTO-avtalens särskilda och förmånliga regler, riktade mot u-länder, i syfte att få till stånd tydligare, effektivare och mer operativa regler. Vi vill särskilt peka på betydelsen av handelsrelaterat tekniskt bistånd till utvecklingsländerna. En ökad öppenhet inom WTO är viktig – också i syfte att bekämpa korruption. Samtidigt måste det finnas respekt för att enskilda länder i vissa fall inte vill röja sina förhandlingspositioner.

Inte mindre viktigt är det att förbättra tvistlösningsmekanismen, som uppvisat påtagliga svagheter under tidigare tvister. Det nuvarande regelsystemet ger enligt vår uppfattning upphov till risker för ökad protektionism därigenom att länder ensidigt vidtar straffåtgärder. Vi stöder den nuvarande linjen om att tvistlösningsprocessen bör vara mera transparent och uppmuntra till kompen-sation från, snarare än sanktioner mot, den förlorande parten.

När det gäller önskemålet i motion 2001/02:U300 (m) om ett investeringsavtal kan vissa framsteg noteras. Dohamötet resulterade i en kompromisslösning mot bakgrund av att EU var pådrivande i frågan om ett multilateralt investeringsavtal inom ramen för WTO medan flera u-länder var negativa. Enligt vår uppfattning borde frågan om sambandet mellan handel och investeringar tas upp snarast möjligt.

Riksdagen bör ställa sig bakom vad som här har anförts om WTO-frågorna. Därmed tillstyrks motionerna 2001/02:U300 (m), 2001/02:U304 (c) och 2001/02:MJ338 (c) i berörda delar. Motion 2001/02:N375 (mp) avstyrks i aktuell del.

2. WTO-frågor (punkt 2)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N375 yrkande 1 och avslår motionerna 2001/02:U300 yrkandena 7, 8 och 13, 2001/02:U304 yrkandena 7, 13, 14 och 16 och 2001/02:MJ338 yrkande 31.

Ställningstagande

I och med att en förhandlingsrunda nu kommer till stånd finns det anledning att på allvar försöka rätta till de problem som har konstaterats inom WTO-systemets ram. Den grundläggande och seriösa kritik mot WTO som förs fram såväl från frivilligorganisationer som från utvecklingsländernas regeringar bör leda till att ett förändringsarbete inleds. Kritiken gäller bl.a. avsaknad av politiska, etiska och sociala mål för WTO, bristande öppenhet och avsaknad av reellt inflytande för utvecklingsländerna. Jag anser att det finns många tecken på att länder som genomgått en snabb liberalisering också fått ökade inkomstskillnader, en ohållbar användning av naturresurserna och tilltagande miljöförstöring. Även om WTO har höjd levnadsstandard, full sysselsättning och ökad produktion i samklang med naturen som viktiga mål finns det i dag inte tillräckligt med instrument för att nå dessa mål. Enligt min mening är det en viktig uppgift för Sverige att arbeta för att dessa mål kan uppnås och att FN:s stadga för mänskliga rättigheter genomsyrar handels- och investeringsfrågor inom WTO.

Enligt min mening bör det vara en prioriterad uppgift för Sverige att arbeta för att arbetsformerna inte diskriminerar vissa länder och att öppenheten inom WTO ökar, bl.a. genom direkt dialog med frivilligorganisationer.

Riksdagen bör ställa sig bakom vad som här har anförts beträffande WTO-frågorna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:N375 (mp) i berörd del. Övriga motioner avstyrks i aktuella delar.

3. EU och utrikeshandelspolitik (punkt 3)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m) och Eva Flyborg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2001/02:K426 yrkande 15, 2001/02:U300 yrkandena 1 och 2, 2001/02:U301 yrkandena 35 och 37 och 2001/02:U303 yrkandena 5 och 10, bifaller delvis motion 2001/02:U304 yrkandena 8 och 10 och avslår motion 2001/02:U304 yrkande 11.

Ställningstagande

Traditionellt har EU stimulerat tillverkning och export bl.a. genom att erbjuda tullsänkningar inom gemenskapen. Enligt vår uppfattning, vilken sammanfaller med uppfattningen i motion 2001/02:U300 (m), bör det vara ett mål att avskaffa alla tullar till i-länderna.

Utskottet uttryckte för ett år sedan (bet. 2000/01:NU9 s. 18) stor tillfredsställelse över att beslutsprocessen inom EU hade lett fram till resultatet att de fattigaste länderna kommer att få fullständig tullfrihet till EU-länderna. Lik-

som då vill vi nu betona att det uppnådda resultatet endast bör ses som ett etappresultat, vilket bör följas av ytterligare liberaliseringar av världshandeln. En fri handel är en motor för tillväxt i alla länder men innebär särskilt för de fattigare länderna en möjlighet att förbättra sin position.

Vi vill starkt framhålla det angelägna i ett bättre tillträde till EU:s och andra i-länders marknader för t.ex. jordbruksvaror och teko från alla u-länder – inte bara från MUL. Från svensk sida har liberaliseringar på dessa områden varit av utpräglat intresse under många år. När det gäller liberaliseringar inom tekobranschen uppnåddes inga andra framsteg i Doha än att frågorna hänsköts till den fortsatta diskussionen inom WTO. Trots de insatser som gjorts på detta område anser vi att ytterligare ansträngningar borde ha lagts ned på att få till stånd mer långtgående liberaliseringar inom jordbruks- och tekoområdena. Inom EU bör ett målmedvetet arbete påbörjas för att ta fram en plan för successiv avveckling av jordbruksskyddet.

Under Dohamötet var frågan om huruvida ett åtagande skulle göras om att på sikt avskaffa exportsubventionerna på jordbruksområdet svår för EU. Vi anser i enlighet med vad som anförs i motion 2001/02:K426 (kd) att i-ländernas exportstöd till jordbruksprodukter i dag utgör ett allvarligt hinder mot u-ländernas möjligheter att exportera på världsmarknaden. Kompromissresultatet i Doha är endast ett steg på vägen. Sverige bör med stor kraft driva att i-länderna avskaffar sådana exportstöd i fortsättningen.

Inte minst inom EU är det väsentligt att Sverige förespråkar en linje som innebär ytterligare avregleringar, vilket kommer att gynna såväl utvecklingsländernas export till den europeiska marknaden som konsumenterna i Europa. De ovan redovisade åtgärderna inom ramen för kommissionens översyn av strategin för den inre marknaden är steg i en sådan politik.

Motionerna 2001/02:U300 (m), 2001/02:U303 (m), 2001/02:K426 (kd) och 2001/02:U304 (c) tillstyrks därför i aktuella delar. Motion 2001/02:U304 (c) avstyrks i fråga om generösare tullbestämmelser för exportörer som uppfyller vissa fastställda miljökrav.

4. EU och utrikeshandelspolitik (punkt 3)

av Åke Sandström (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:U304 yrkandena 8, 10 och 11 och bifaller delvis motionerna 2001/02:K426 yrkande 15, 2001/02:U300 yrkandena 1 och 2, 2001/02:U301 yrkandena 35 och 37 och 2001/02:U303 yrkandena 5 och 10.

Ställningstagande

Traditionellt har EU stimulerat tillverkning och export bl.a. genom att erbjuda tullsänkningar inom gemenskapen. Enligt min uppfattning skulle det vara ett steg i rätt riktning att införa tull- och kvotfritt tillträde för MUL-länders export till industriländerna.

EU:s handelspolitik skall främja rättvis handel och hållbar utveckling. Även på de områden där EU har varit tillmötesgående har resultaten varit alltför blygsamma. Fattiga länder går miste om 700 miljarder dollar årligen på grund av handelsbarriärer från de rika ländernas sida. Utskottet uttryckte för ett år sedan (bet. 2000/01:NU9 s. 18) stor tillfredsställelse över att beslutsprocessen inom EU hade lett fram till resultatet att de fattigaste länderna kommer att få fullständig tullfrihet till EU-länderna. Liksom då vill jag nu betona att det uppnådda resultatet endast bör ses som ett etappresultat, vilket bör följas av ytterligare liberaliseringar av världshandeln. En fri handel är en motor för tillväxt i alla länder men innebär särskilt för de fattigare länderna en möjlighet att förbättra sin position. Jag vill starkt framhålla det angelägna i ett bättre tillträde till EU:s och andra i-länders marknader för t.ex. jordbruksvaror och teko från alla u-länder – inte bara från MUL. Enbart en liberalisering av handeln är dock inte en lösning. Ett av problemen är att fattigare länder inte haft möjlighet att mobilisera investeringar, varken inhemska eller utländska, trots en liberalisering. Ojämlighet i den globala ekonomin är en underliggande orsak.

Under Dohamötet var frågan om huruvida ett åtagande skulle göras för att på sikt avskaffa exportsubventionerna på jordbruksområdet svår för EU. Jag anser att i-ländernas exportstöd till jordbruksprodukter i dag utgör ett allvarligt hinder mot u-ländernas möjligheter att exportera på världsmarknaden. Kompromissresultatet i Doha är endast ett steg på vägen. Sverige bör med stor kraft driva att i-länderna avskaffar sådana exportstöd i fortsättningen.

EU:s ställning i världshandeln bör användas offensivt, t.ex. för att driva miljökrav. En övergripande målsättning bör därför vara att införa ett ”grönt” tullsystem, dvs. generösare tullbestämmelser för exportörer som uppfyller vissa fastställda miljökrav.

Motion 2001/02:U304 (c) tillstyrks i aktuella delar. Övriga behandlade yrkanden tillstyrks delvis.

5. Handel och miljö m.m. (punkt 4, motiveringen)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c) och Eva Flyborg (fp).

Ställningstagande

Vi är medvetna om att frågan om handel och miljö är känslig i förhållandet mellan industriländer och utvecklingsländer och att det föreligger svårigheter att hitta en balanserad lösning. Många utvecklingsländer ser de krav som

reses från industriländernas sida beträffande miljöhänsyn mer som förtäckta protektionistiska strävanden än som verklig omsorg om miljövärdena.

Som redovisats i avsnittet om WTO-frågor ledde ministermötet i Doha till ett politiskt genombrott för miljöfrågorna. Dels kommer frågorna att ingå i förhandlingar om förhållandet mellan WTO:s regler och de handelsrelaterade reglerna i de multilaterala miljöavtalen, dels tas informationsutbytet mellan de båda områdena upp och dels analyseras frågan om miljömärkning och miljöpolitikens handelseffekter, särskilt i förhållande till u-länderna. Enligt vår uppfattning innebär dessa öppningar att det nu finns anledning att se mer optimistiskt på frågorna än tidigare.

När det gäller motionskravet om en ökad miljöteknikexport konstaterar vi att det finns ett uppdrag till Sveriges Exportråd att tillsammans med näringslivet utveckla en miljöexportstrategi.

Utvecklingsländernas möjligheter att uppnå ett större välbefinnande är en viktig fråga. En fri handel kan bidra till ekonomisk utveckling och förbättrade sociala villkor för det berörda landets medborgare. Samarbetet mellan länder på det handelspolitiska området kan även utgöra en hävstång för förbättrade arbetsvillkor. En förutsättning för att inte industriländernas krav på förbättrade arbetsvillkor även i utvecklingsländerna skall upplevas som en form av protektionism är en närmare dialog mellan WTO och ILO. Sverige bör därför verka för att en sådan dialog kommer till stånd.

Ökade allmänna kunskaper i fråga om handelsreglerna är enligt vår uppfattning positivt. Vidare bör det uppmärksammas att konsumentkraven i industriländerna kan fungera som ett instrument för att driva fram bättre arbetsvillkor i de multinationella företagen som har verksamhet i utvecklingsländerna.

Vi vill i detta sammanhang uttala vår tillfredsställelse över initiativet Globalt ansvar, som innebär ett nytt samarbete mellan politik och näringsliv. Svenska företag kan som ambassadörer på ett konkret sätt förmedla till andra länder hur Sverige ser på mänskliga rättigheter och ett gott arbetsliv.

Enligt vår uppfattning ligger flera av motionskraven i linje med den utveckling som pågår. Därmed avstyrks aktuella motionsyrkanden.

6. Handel och miljö m.m. (punkt 4)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N375 yrkandena 2 och 7 och avslår motionerna 2001/02:U304 yrkande 15, 2001/02:U305 yrkandena 13 och 14 och 2001/02:MJ337 yrkande 1.

Ställningstagande

Problematiken att vissa länder kan försöka vinna konkurrensfördelar genom att ha en obefintlig eller dålig lagstiftning för miljöskydd och arbetarskydd har uppmärksammats. Inte minst kan svaga statsbildningar och demokratier släppa fram ett brutalt utnyttjande av människor och miljö. Barnarbete, extremt låga löner, förbud mot facklig organisering m.m. är inte ovanliga företeelser. Jag anser därför att det finns mycket starka skäl att införa sociala och miljömässiga minimikrav i WTO-systemet. Det kan noteras att socialklausuler (minimum core labour standards) bl.a. finns i det nordamerikanska NAFTA-avtalet. Vidare har FN-organet ILO utarbetat förslag på hur sådana socialklausuler skulle kunna se ut på global nivå. Det är angeläget att regeringen arbetar systematiskt och pådrivande för sådana socialklausuler i WTO-systemet och andra handelsavtal. Regelsystemet måste utformas från den utgångspunkten att det är en självklar rättighet att skydda miljö och hälsa och att det inte får uppfattas som handelshinder.

Jag menar vidare att miljökostnader måste vara en del av handeln. Regeringen måste därför arbeta för gemensamma internationella miljöåtgärder, exempelvis i form av en gemensam miniminivå för beskattning av koldioxidutsläpp. Det bör slås fast att miljötänkandet inte får vara ett andrahandsintresse; tvärtom måste vårt utnyttjande av naturresurser underställas vad som är ekologiskt hållbart. Den ökande tillväxten är i detta avseende problematisk. Till exempel har en tredjedel av världens biologiska mångfald försvunnit under de senaste 20 åren, samtidigt som bruttonationalprodukten under samma tidsperiod har fördubblats.

Riksdagen bör genom ett uttalande ställa sig bakom vad jag har anfört rörande handel och miljö respektive handel och arbetarskydd. Därmed tillstyrks motion 2001/02:N375 (mp) i berörda delar. Övriga motioner avstyrks i motsvarande delar.

7. Exportkrediter och miljö (punkt 7)

av Gunilla Wahlén (v), Ingegerd Saarinen (mp) och Lennart Värmbjörk (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:N264 yrkandena 2 och 3 och avslår motionerna 2001/02:K426 yrkande 17, 2001/02:MJ337 yrkande 17, 2001/02:N243 och 2001/02:N326.

Ställningstagande

Enligt vår mening är riktlinjerna enligt Världskommissionen för dammar (WCD) värda att tas på allvar. Detta är inte enbart en svensk fråga men Sverige bör vara ett föregångsland på miljöområdet. I linje med uppfattningen i motion 2001/02:N264 (v) anser vi att Sverige bör anta WCD:s riktlinjer.

Denna policyförändring bör komma till uttryck genom Sidas, EKN:s och den svenska industrins verksamhet. På detta sätt skulle Sverige göra en stor insats i världen genom exempelvis goda makt inför andra biståndsmyndigheter, exportkreditorgan och dammföretag. Även Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna bör påverkas. Med stöd från miljöorganisationer över hela världen finns det anledning att uppmana Världsbanken och exportkreditmyndigheter att hålla inne allt ekonomiskt stöd till nya dammprojekt, innan WCD:s riktlinjer har antagits av dessa institutioner. Den nämnda motionen bör således bifallas av riksdagen.

Övriga motionsyrkanden har till syfte att miljö- och klimatfrågor m.m. skall prövas noggrannare vid beslut om statliga exportkrediter och exportgarantier; dessa yrkanden tillgodoses delvis av EKN:s reviderade miljöpolicy och avstyrks därför.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Frihandel i världen (punkt 1)

av Per Westerberg (m), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Ola Karlsson (m), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Åke Sandström (c) och Eva Flyborg (fp).

Angående skuldfrågorna för utvecklingsländerna vill vi hänvisa till de motiveringsreservationer i utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU4 som avgivits av företrädare för de borgerliga partierna (m; kd; c; fp). Betydligt större satsningar bör således göras för att skriva av de allra fattigaste ländernas skulder. Skuldavskrivningar måste dock förses med villkor för demokratiska och ekonomiska reformer samt bekämpning av korruption.

2. Frihandel i världen (punkt 1)

av Ingegerd Saarinen (mp).

Enligt min mening är frihandeln en viktig princip. De positiva och välståndsskapande faktorerna har beskrivits i betänkandet. Samtidigt bör medvetenheten öka om att frihandeln också måste komma de fattigaste länderna till godo. Exempelvis bör en ordentlig analys göras av hur ägandekoncentrationen ökat på grund av marknadsliberaliseringar och hur detta har påverkat resursfördelningen i världen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2001/02:131

1. Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om ändrade riktlinjer för exportfinansieringssystemet (avsnitt 4).
2. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att i avtal med AB Svensk Exportkredit ikläda staten ekonomiskt ansvar för den statsstödda exportfinansieringen (avsnitt 4).

Motion med anledning av propositionen

2001/02:N50 av Karin Falkmer (m):

Riksdagen avslår proposition 2001/02:131 och begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett nytt förslag.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:K426 av Alf Svensson m.fl. (kd):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU verka för en mer generös handelspolitik gentemot u-länderna.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bindande miljöregler bör antas för EU:s exportkreditnämnder.

2001/02:U300 av Bo Lundgren m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU och WTO skall verka för lägre tullar och avskaffande av handelshinder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU:s förhandlingsbud inför millennierundan bör vara att avskaffa industritullarna till i-länder och anta en bindande plan för övergången till en fri marknad för jordbruksprodukter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka WTO:s tvistlösningssystem.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett multilateralt regelsystem för investeringar.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom WTO anta etiska regler för att bekämpa korruption.

2001/02:U301 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett regelverk för uppförande med anledning av den inre marknaden.
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stärka den inre marknaden och öka sysselsättningen.

2001/02:U303 av Bo Lundgren m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU skall verka för att utvidga den inre marknaden och avskaffa monopol.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att EU skall avveckla sina tullar och antidumpningsåtgärder.

2001/02:U304 av Marianne Andersson m.fl. (c):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en ny världshandelsrunda måste garantera ett multilateralt, icke-diskriminerande handelssystem som främjar alla länders integration i världsekonomin.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa tull- och kvotfritt inträde för MUL-ländernas export till i-landsmarknader.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör fortsatt påverka EU:s handelspolitik i en för u-länderna positiv riktning.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra grön GSP (generellt system för preferenser) till en övergripande målsättning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att öka u-ländernas kapacitet att delta i WTO genom utökat tekniskt bistånd.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett WTO-avtal som ger utvecklingsländerna bättre förutsättningar att utveckla den nationella livsmedelsförsörjningen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av klara regler för hur brott mot gemensamma miljööverenskommelser skall hanteras inom ramen för WTO.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att frågeställningen om handel och miljö belyses i den kommande WTO-rundan.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förlänga implementeringstiden för TRIPS artikel 27.3.b. till fem år efter det att översynen av artikeln är avslutad.

2001/02:U305 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att internationella företag bör uppmanas av myndigheter och handelskamrar att utarbeta en etisk kod för sin verksamhet.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att WTO:s dagordning måste breddas så att även mänskliga rättigheter får en stark ställning i världshandelssystemet.

2001/02:MJ337 av Agne Hansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen tillsammans med de svenska miljöteknikföretagen behöver lägga fast en strategi för ökad miljöteknikexport.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en snabbutredning för att se på vilka sätt Sverige kan ta initiativet då det gäller klimatneutral och klimatpositiv export.

2001/02:MJ338 av Agne Hansson m.fl. (c):

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jordbrukets icke-handelshänsyn i WTO-förhandlingar.

2001/02:N243 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av en obligatorisk miljöprövning vid alla beslut om statliga exportkrediter och exportgarantier.

2001/02:N264 av Eva Zetterberg m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Sverige skall anta WCD:s riktlinjer samt verka för att Världsbanken, exportkreditmyndigheterna, biståndsorgan samt de stora byggföretagen också antar WCD:s riktlinjer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen genom statens finansiella institutioner skall verka för att ett moratorium för kreditgivning till dammprojekt införs tills WCD:s riktlinjer tillämpas.

2001/02:N266 av Christel Anderberg m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frihandel.

2001/02:N267 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frihandel.

2001/02:N326 av Carina Hägg och Yilmaz Kerimo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gemensamma exportkreditregler i EU.

2001/02:N375 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att WTO:s nästa förhandlingsrunda måste bli en utvecklingsrunda som tar hänsyn till utvecklingsländernas krav och behov för en rättvisare handel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det skall införas sociala och miljömässiga minimikrav i handelsavtalen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att världshandeln och den globala ekonomin behöver långsiktigt hållbara och ekologiska spelregler.